

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

475

J

17

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

038

HET

475/17

HUIS VAN VERBETERING EN OPVOEDING

voor jongens,

TE

ALKMAAR.

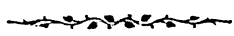
GESCHETST DOOR

A. MEETER Pz.,

Directeur van dit Gesticht.

Honderd behoudende, behoudt men welligt duizend. Een aan het verderf ontrukkende, doet men het welligt honderd. Een aan verwildering en zonde ten prooi latende, is men welligt oorzaak, dat nog honderd anderen in het verderf storten.

W. H. SURINGAR.

TE ALKMAAR, BIJ
JOHANNES ROEM.

1860.

VOORBERIGT.

Het is eene onloochenbare waarheid, dat het goede meestal langzaam ontwikkelt. Tusschen het woord en de daad verloopt veeltijds een reeks van jaren. Gelukkig, wanneer in zaken van gewigt uitstel geen afstel wordt. Gelukkig, dat we een tijd beleven, die zich onderscheidt door de praktische toepassing van menige gelukkige gedachte. Zulk eene gelukkige gedachte was reeds voor lang in art. 66 van het Fransche Strafwetboek uitgedrukt. — Bij ontbering van de voorgeschreven Inrigtingen tot verpleging van verwaarloosde kinderen, was het eerst in 1832, dat graaf D'ARNOULT, Minister van binnenlandsche zaken, in Frankrijk, een stelsel van uitbesteding der kinderen, die volgens genoemd art. waren vrijgesproken, in 't leven riep. — 't Bleek intusschen dat deez maatregel, hoe goed ook gemeend, schipbreuk leed op den onwil van meergegoeden, die zich kwalijk lieten vinden tot de opvoeding van kleine bedelaars en gaauidieven, — en op de ongeschiktheid en zedeloosheid van de lagere volksklasse. — Onder dezen waren te vele blinde leidlieden der blinden. — Hierdoor was het dat het getal jeugdige misdadigers dermate toenam, dat in 1836 van de bevolking der gevangenissen en bagnos veertig ten honderd reeds in hunne jeugd met de correctionele regtbanken hadden kennis gemaakt. — Dit gaf spoorslag aan de menschlievendheid om handen aan 't werk te slaan, en zij kon hare heilrijke pogingen niet beter in toepassing zien gebracht, dan door de edele DEMETZ en DE BRETIG-

NÈRES, stichters der Fransche Landbouw-kolonie Mettray.

Groot zijn de zegeningen uit die stichting voortgevloeid. De overtuiging hiervan heeft de Begterlijke magt in België dan ook het genoemde wets-artikel zóó ruim doen toepassen, dat alleen in het Verbeterhuis St. Hubert aldaar, in 1857, niet minder dan 362 verwaarloosde jongens werden opgevoed.

Geen wonder dat ook in Nederland de stem van edel-denkende mannen, als W. H. SURINGAR, mede-stichter van het Nederlandsch Genootschap: tot zedelijke verbetering van gevangenen, F. J. MAHIEU, (in de kracht des levens aan 't vaderland ontvallen,) Mr. P. W. ALSTORPHIUS GREVELINK en anderen weérklank vond bij 's Lands Regering, en ook in Nederland Verbeterhuizen voor verwaarloosde kinderen, te Alkmaar en Monfoort, werden opgericht. —

De belangstelling, die deze Inrigting mag ondervinden, — de zegen die bereids hierdoor wordt gesticht, — de onbekendheid bij velen, — de aandrang van vrienden hebben den schrijver gedrongen dit geschriftje, met goedkeuring der hooggeachte Commissie van Toezigt en Bestuur over dit Huis, in het licht te geven.

Moge het strekken tot uitbreiding van het goede, 't welk 's Lands Regering zich bij de vestiging van het Verbeterhuis voorstelde: vermindering van armoede, ellende en zedenbederf, — tot een vernieuwd bewijs van de wélbegrepen Christelijke liefde, die ons dierbaar vaderland adelt en die de schakel vastmaakt van den minst bedeelde tot het geëerbiedigd Hoofd van den Staat, tot duurzaam en klimmend geluk.

Dat geve Gode!

Alkmaar,
1 Julij 1860.

DE SCHRIJVER.

Naamlijst der Inteekenaren.

Z. M. WILLEM III,
KONING DER NEDERLANDEN, GROOT-HERTOG VAN
LUXEMBURG, ENZ. ENZ. ENZ.
10 Exemplaren.

Z. K. H. Prins FREDERIK
der Nederlanden.
2 Exemplaren,

De Commissie van Toezigt en Bestuur
over het Huis van Opvoeding en Verbetering,
te Alkmaar:

Jhr. D. C. DE DIEU FONTEIN VERSCHUIR VAN HEILO
Voorzitter. 4 Exempl.
Mr. J. A. KLUPPEL, Vice-Voorzitter. 4 Exempl.
P. A. v. D. DRIFT. 5. Exempl.
Dr. P. J. C. LUCHTMANS.
J. F. W. CONRAD.
A. A. v. D. LEIJ DRUIJVESTIJN, Secretaris.

Achlum.

U. Donia.

Alkmaar.

F. M. Aghina.
 J. v. Bremen.
 Ds. P. Bruijn.
 H. v. d. Berg.
 C. W. Bruinvis.
 J. Bruinvis.
 C. P. Bruinvis.
 Bertling.
 C. Boonacker.
 R. Bossert Gz.
 T. S. Brouwer.
 Mr. A. J. Clant.
 Hendrik Coster Hz.
 W. Coster.
 W. Cohen.
 A. Conijn Az.
 M. Cohen Stuart.
 Ds. J. Dorper.
 P. F. C. Druijvesteijn.
 W. Feltrup.
 Jhr. Mr. G. C. FonteinVerschuur.
 F. J. Gentis.
 Dr. J. J. de Gelder.
 J. Holtz.
 W. Gt ten Houte de Lange.
 C. Hattinga Raven,
 J. F. Hintzen.
 J. Helling.
 H. P. Ibink Melenbrink.
 Ds. H. G. Koentze.
 J. v. d. Kaaij. 2 Exempl.
 Mr. W. v. d. Kaaij.
 K. Kruijt.
 Mr. M. A. Kluppel.
 Kernkamp & Crone.
 Mr. G. v. Leeuwen.
 Dr. D. W. v. Leeuwen.
 Mr. P. A. de Lange.
 Dr. C. J. de Lange.
 H. J. de Lange.
 T. H. de Lange.

Alkmaar.

J. F. Lens. 2 Exempl.
 J. I. J. Lutterot.
 M. Luijmes.
 Ds. J. W. v. d. Leeuw.
 A. Maclaine Pont.
 J. J. Molenaar.
 M. J. Nijssen.
 Ds. A. J. P. Oort.
 J. Pasman.
 B. Preijer.
 J. Rentmeester.
 Dr. L. de Sonnaville.
 M. J. Stucki.
 P. Spanjaardt.
 G. D, v. d. Swaagh.
 J. J. Siemerink Schaap.
 J. D. S. Toussaint.
 Ds. B. G. de Vries v. Heijst.
 C. de Veer.
 J. C. Vonk.
 M. P. Vreede.
 W. de Vries Hz.
 Mr. T. M. Weptholt.

Almelo.

J. Hoogenkamp.
 Dr. H. W. Stork.
 W. van de Wakker.

Amersfoort.

C. P. de Vos.

Amsterdam.

Mr. W. A. N. Aberson.
 C. L. Brinkman.
 J. C. Ploos v. Amstel. 2 Ex.
 C. H. Vreedenburgh.
 J. Th. Westerwoudt.

Anna Parochie. (St.)

J. S. Potter van Loon.

Arnhem.

Afdeeling tot zedel. verb. v.
 gevangenen.
 P. J. H. Hayward.

Arum.

K. R. de Boer,
E. Kruisinga.
Jb. v. d. Ondermeulen.
De Vriendenkring.
J. K. Wieling.

Assen.

Baron de Vos van Steenwijk.
Beetsterzwaag.

Jhr. Mr. J. A. Lijcklama à
Nijeholt. 5 Exempl.

Bellingwolde.

Het Departem. der Maatschap-
pij: tot nut van 't algem.
L. Kors.

Benningbroek.

Het Dep. der Maatschappij:
tot nut van 't algemeen.

Bergen.

J. Blaauwboer. Az,
Spanjaardt.
Ds. B. S. Tenckinck.

Bergum.

Mr. A. Ferff.

Beverwijk.

Depart. d. Maats.: t. n. v. 't a.
Mr. L. P. v. d. Straten Stokbroo.
Mr. W. L. Sluijterman v. Loo.

Brielle.

Arrondissements-Regtbank.

Bolsward.

P. M. Feenstra.
P. Peereboom.

Delft.

C. Hoekwater.

Dordrecht.

P. K. Braat.

Enkhuizen.

J. Bruijn Jz.
Nijhoff.

Franeker.

Dr. P. H. Junius.

Frederiks-oord.

C. J. M. Jongkindt Conink.

Goor.

J. Damman.

Goes.

J. W. van Kerkwijk.
J. H. Kiewiet.
F. Kleeuwens & Zoon.

Gouda.

J. van Bentum & Zoon.
P. J. J. Grootendont.
T. N. Maas Jr.

's Gravenhage.

Mr. Alstorpius Grevelink.
Mr. F. F. Karseboom.
Mr. C. F. Th. van Maanen.
Mr. G. A. G. van Maanen.
Mr. A. A. J. Meijlink. 2 Ex.
A. S. Mosveld.
Mr. R. J. Schimmelpennink.
5 Exempl.
Mr. G. van IJsselsteijn.

Groningen.

W. van Boekeren.
Prof. Hofstede de Groot. 2 Ex.
R. J. Schierbeek.
F. Wilkens.

Grootebroek.

Depart. d. Maats.: t. n. v. 't a.

Haarlem.

Jhr. Mr. H. H. Roëll.

Harlingen.

Departement der Maats.: tot
nut van 't algem. 4 Ex.

Heilo.

F. A. Tauber.
Jonkvr. J. M. E. Fontein
Verschuur.

Heusden.
Mr. W. A. Verhellauw.

Hoogkerk.
J. Mulder Jr.

Hoogwoud.
Depart. d. Maats.: t. n. v. 't a.

Hoorn.
M. Meijers Jr.
J. Mullemeister.
J. C. Oberman.
W. F. Treub.

Huizum.
Leesgezelschap.
N. N.

Leijden.
I. Z. I. Creutz Lechleither.
H. J. Otto.

Leeuwarden.
F. A. J. Ampt.
A. van Bemmcl.
Mr. J. H. Boelens.
Ds. A. Dimont.
P. Dielhof.
E. J. Kuipers.
B. D. Smeding qq. 8 Exempl.

Meppel.
H. ten Brink.

Neuzen.
Mr. J. P. Dronkers.

Nijmegen.
De Arrondissements-Regtbank.
Mr. C. W. J. E. Baron van
Balveren.
Mr. F. P. Bijleveld,
Mr. C. F. J. E. Baron Haefort.
van der Horst.
Ds. J. Hooijkaas Hederscheê.
Mr. J. V. W. Krul v. Stompwijk.
Mr. M. J. van Lennep.
W. Baron van Ijnden.
Mr. S. J. E. Rau.

Mr. P. J. Smits.
Mr. C. E. van Tricht.
Mr. A. F. C. van Trojen.
H. J. v. d. Wedden.

Noordbroek.
Depart. d. Maats.: t. n. v. 't a.
Noord-Scharwoude.

Jan Bocking.
P. Imminck.
C. Kroon.
F. W. J. H. Tengbergen.

Oldenzaal.
J. W. L. Antzendorffer.
J. J. Bienfait.
D. Gelderman.
Mr. F. G. Houck.
N. N.
K. W. B. Palthe.
C. T. Stork.
Mr. v. Wulffen Palthe.
Zehender Traus.

Oosterhout
C. J. van Lommel.
Oud-Beijerland.
A. Vogelzang.

Oudorp.
Ds. J. Bölger.
Oudcarspel.

J. van Ameren.
A. Brinkman.
A. Eecen.
J. Eecen.
P. Eecen.
Jb. Kroon Az.
Matthijs Kroon.
J. Leegwater.
K. Slotemaker.
J. Zomer.
Oude-Pekela.
P. Adriani.
F. Borgesius.

Pingjum.	J. H. van Hengst.
G. J. Pickema.	Mr. J. H. C. van Hengst.
Purmerend.	Mr. W. N. J. van Hengst.
Ds. L. G. Bavink.	Wieringerwaard.
Depart. d. Maats.: t. n. v. 't a.	C. J. Bakker.
Rijsselt.	Jb. Blaauboer.
Beambten van Nederl. Mettraij.	P. Grin.
A. de Jong.	J. A. Kaan.
Rotterdam.	D. A. Kaan.
J. van den Bergh.	Jb. D, Kooij.
P. C. Maan.	G. Nobel.
Mr. J. H. Muntz.	K. A. Schenk.
J. H. de Rooze.	A. K. Schenk.
J. P. Vervloet.	C. Stins.
J. N. Wiersma.	Alb. Waiboer.
Schermeer.	C. Waiboer.
J. Stikkel. 2 Exempl.	H. Waiboer.
Schiedam.	Winschoten.
Mr. K. A. Poortman. 2 Ex.	H. Meijwert. 2 Ex.
H. A. M. Roelants. 2 "	H. Struijk.
Schoonhoven.	J. M. van Vreeningen.
S. E. van Nooten.	Woerden.
Schoorlдам.	J. van Dam.
Abr. P. de Lange.	P. Loopeker Jr.
Sneek.	J. W. Matthaei.
J. H. Banning.	Wognum.
v. Druten en Bleeker. 2 Ex.	Jan Winkel.
C. Scheltus.	Woubrugge.
E. H. Themps.	Mr. W. van Nauta Lemke.
Steenwijk.	Woudsend.
P. M. Schuurman.	L. P. Oppedijk.
Tiel.	H. Pijttersen.
H. C. A. Campagne.	J. S. Tromp.
Wed. D. R. v. Wermeckerken.	IJlst.
Utrecht.	Depart. d. Maats.: t. n. v. 't a.
J. G. Broese.	G. S. Ferwerda.
Ds. M. Cohen Stuart.	Ds. Kuiper.
W. F. Dannenfelser.	Zaandam.
J. Greven.	P. N. Zonbeek.
Mr. C. G. C. van Hengst.	

Zandvoort.
 P. Postma.
 Ds. C. Swaluw.
Zuidscharwoude.
 Böttger.
Zutphen.
 D. ten Bosch.

Lenting.
 J. Schoonman.
 A. E. C. van Someren.
Zwaag.
 Depart, d. Maats.: t. n. v. 't a.
Zwolle.
 P. Nederkoorn.

I N H O U D.

Inleiding.	Blz. 1.
Inrigting van het Gebouw.	„ 4.
Indienststelling van het Huis.	„ 6.
Het Bestuur en de Beambten.	„ 9.
De Opvoeding.	„ 10.
De Bibliotheek.	„ 28.
De Arbeid.	„ 29.
Geneeskundige verpleging. — Gezondheids- toestand.	„ 37.
Bezoekers.	„ 40.
Briefwisseling.	„ 43.
Uitspanningen	„ 48.
Aankomst en ontslag der opvoedelingen.	„ 54.
Het vroeger leven der jongens.	„ 60.
Gedrag en ontwikkeling der jongens in het Gesticht.	„ 69.
De Ontslagenen.	„ 77.
Opmerkingen en Aanteekeningen.	„ 79.

Het Huis van Verbetering en Opvoeding voor Jongens,

TE ALKMAAR.

De oprigting van Verbeterhuizen was reeds onder de Fransche wetgeving, ook voor ons Vaderland, vastgesteld 1). De wetgever oordeelde teregt, dat kinderen beneden 16jarigen ouderdom, die zonder oordeel des onderscheids tot eenige wandaad vervallen zijn, niet in vereeniging met eigenlijke misdadigers, in wier gezelschap zij slechts verergeren zouden en wier huisselijke omgeving voor hunne zedelijke vorming schadelijk wordt geacht, mogen worden opgesloten.

Dat de oprigting van een Verbeterhuis hier te lande niet met den meesten spoed tot stand kwam, ligt in den aard der zaak. De vonnissen van jeugdige veroordeelden, tot deze categorie behorende, waren niet zeer talrijk; — zoodanige stichting vereischte aanzienlijke uit-

1) Art. 66 van het Wetboek van Strafrecht (Code Pénal) luidt: Wanneer de beschuldigde beneden de zestien jaren oud is, zal hij, indien het uitgemaakt is, dat hij zonder oordeel des onderscheids gehandeld heeft, vrijgesproken worden; maar hij zal, naar gelang der omstandigheden, aan zijne nabestaanden teruggegeven, of in een verbeterhuis gebragt worden, ten einde, gedurende zoo vele jaren als het vonnis bepalen zal, aldaar opgevoed en in hechtenis gehouden te worden; hetgene echter het tijdstip der volkomene bereiking van zijn twintigste jaar niet te boven zal mogen gaan.

gaven, — en bovendien, de overtuiging van de noodzakelijkheid dier oprigting moest genoegzame vastheid erlangd hebben, alvorens 't gebiedend woord de Nederlandsche menschenliefde over haar eerste Verbeterhuis zou doen verblijden.

Dus werden dan de volgens art. 66 van 't Strafwetboek gevonnisde knapen in 's Rijks Gevangenis voor jeugdige veroordeelden te Rotterdam opgenomen. Daar was hunne verpleging, behoudens enkele uitzonderingen, gelijk aan die der jongelingen, welke met oordeel des onderscheids gehandeld hadden. — Wél werden de zoogenaamde *opvoedelingen* onder ééne klasse gesteld in de reglementen voor dat huis, en ook in sommige opzigten van de jeugdige misdadigers afgezonderd; maar de ervaring leerde maar al te zeer, dat deze afzondering niet genoeg kon worden toegepast en dat de omgeving van meer gevallen voor den minschuldige, in weerwil van vele menschlievende pogingen, hoogst verderfelijk was. (Aant. I.)

Geen wonder, dat zulks aan de aandacht van 't Nederlandsch Genootschap tot Zedelijke Verbetering van Gevangenen niet ontglipte, en dat het in menige vergadering den wensch luide uitsprak, dat de opvoedelingen, wien het steeds met een uitmuntend onderwijs etc. begunstigde, bij volstreckte afzondering, in een eigenlijk opvoedingshuis zouden worden opgeleid.

Werd deze overtuiging door 't Genootschap meer algemeen, — 't was vooral door wijlen den edelen F. J. MAHIEU, voormalig Inspecteur Generaal over 't gevangeniswezen, dat het besluit tot de oprigting van een Verbeterhuis tot rijpheid kwam.

Een groot gedeelte van het Huis van Arrest, te Alkmaar, ongebruikt of tot andere einden gebezigd wordende, opperde genoemde Inspecteur, in den jare 1852, het denkbeeld, in eene Vergadering van H. H. Regenten voor de gevangenen alhier, om dat gebouw tot een Huis van Opvoeding in te rigten.

Wij onthouden ons een oordeel te vellen over de meerdere of mindere doelmatigheid van oude gebouwen tot nieuwe doeleinden in te rigten, en de belangen eener zaak, die in de toekomst groot kan worden, aan een aloud erfstuk van hout en steen vast te knoopen. Wij zouden hierdoor een vroeger verschil moeten wikken en wegen en de vraag moeten beantwoorden of ons eerste Verbeterhuis er niet ietwat bekrompen uitziet. — Liever dankbaar hulde doende aan den echt Nederlandschen geest, die de gelegenheid tot nuttig gebruik weet aan te grijpen, verheugen wij ons over de waarlijk niet geringe opoffering, die 's Lands Hooge Regering zich wel heeft willen getroosten tot eene stichting, om diep verwaarloosde knapen tot welgezinde en geschikte leden van den Christelijken Burgerstaat op te leiden, — en tevens over de welbegrepen vrijgevigheid, waarmede het E. A. Bestuur dezer stad tot uitbreiding der localiteit, een harer gebouwen, bij vrijwilligen afstand, ten beste gaf.

De vertimmering van het oude gebouw, onder oppertoezicht van den heer Ingenieur van den Waterstaat, te Alkmaar, werd met de meeste zorg behartigd. Van de aanwezige localiteit is zoo goed partij getrokken, dat het Huis, in hoofdzaak, aan deszelfs tegenwoordige bestemming kan voldoen.

Ook de meubilering der vertrekken laat niets te wenschen over; zoodat zoowel het een als het ander zich gunstig voordoet en getuigt van de innige belangstelling der Regering in een Huis, dat zij tot de kleinste bijzonderheden wilde dienstbaar maken tot verzorging en opleiding van ongelukkigen, die door ontbering daarvan, reeds in de prille jeugd den Staat tot een last werden, maar die, bij dankbetoon jegens Koning en Vaderland, dien (wij bidden 't van den Alzegenaar) eens tot een lust zullen zijn.

II. Inrigting van het Gebouw.

Het Gebouw, tot Verbeterhuis ingerigt, behoort tot de oudste dezer stad. (Aant. II.) Het bevat de volgende vertrekken:

A. Beneden-localen.

1. De Gymnastiek-school, voorzien van de noodige hulpmiddelen tot dit onderwijs.

2. De Eetzaal, met tafels en banken en eene kast tot berging van brood en eetgereedschap.

Bij ongunstig weder en 'swinters dient dit lokaal tevens tot leeskamer en uitspanning.

3. De School, met lessenaars en banken, een bord over de geheele breedte van 't lokaal, uitmuntende kaarten, eene kast voor leermiddelen en een voor de bibliotheek en de kerkboeken.

4. De Regentenkamer.

5. De Schoenmakerij, met toereikend aantal zitstoeltjes en werktafels, eene kast en rakken met leesten en verdere gereedschappen.

6. De Reinigingsplaats, bevattende twee tafels van losse bladen op schragen, de reinigingsblikken, hangknoppen voor handdoeken, zakjes tot berging van equipmentstukken, pomp, voor regen- en putwater, en fournuis met waterketel.

7—9. Drie Badvertrekjes, met badkuipen, waarin het water uit de reinigingsplaats aangevoerd en aldaar met looden pijpen door den muur ontlast wordt.

10. Bergplaats voor turf etc.

11. Werkplaats voor timmeren en draaijen, voorzien van schaaf- en draaibanken, gereedschapsrakken, kast, etc.

12. Bewaarders-Wachtkamer.

13. De Keuken.

B. Boven-localen.

—14—16. Drie Slaapzalen, voorzien van kribben voor Bewaarders en opvoedelingen, genummerde kastjes, tot berging van kleedingstukken etc.

17. Rustkamertje voor waschgoed en verder gebruik.

18. De Kleermakerij, voorzien van werktafels, volgens Belgische constructie, eene tafel voor den meester kleermaker en eene kast tot berging van grondstoffen en confectie-middelen.

19—21. Drie Strafcellen, voorzien van een raam met matglas en een deur met spionneergat en schuifje.

22. De Modelkamer, met een' kast tot plaatsing van verschillende voorwerpen.

23. De Ziekenkamer. Boven elke krib is gelegenheid gemaakt tot aanhechting van gordijnen voor gevaarlijke patiënten. Verder bevat dit vertrek ééne tafel met banken, een kastje met de meest voorkomende medicijnen, voetbaden, doelmatige kagchel, ziekenjassen enz.

24. Het Bureau voor den arbeid.

C. Zolder-localen.

25. Het Magazijn voor den arbeid, voorzien van eene rij loketten, tot berging van grondstoffen en confectie-middelen en verdere ruimte voor afgewerkte stukken.

26. Het Magazijn voor de huisdienst, met eene dubbele rij loketten voor kleeding, equipemenstukken, enz.

27. Zolder, tot berging van diverse voorwerpen.

Door de toenemende getalsterkte zijn vele lokalen, met name die onder N°. 3, 6, 14, 15, 16 en 23 vermeld zijn, te klein geworden. Wij koesteren dan ook de hoop dat hierin eerlang zal worden voorzien.

De woonhuizen van den Directeur en Adjunct-Directeur zijn aan het gesticht verbonden.

Het gebouw der voormalige Garnizoens-bakkerij met Bakkers-woning en de zolders voor graan en meel zijn, tegen vaste huur, van stadswege afgestaan.

Tot de verlichting der lokalen en gangen wordt van loopend gaz gebruik gemaakt; hier en daar zijn de gaz-armen beweegbaar, ten einde 's avonds te beter dienst te kunnen doen en bij het dagwerk niet hinderlijk te zijn.

Op de slaapzalen en ziekenkamer brandt 's nachts een kleine gaz-vlam, wier licht door matglas wordt getemperd.

De ventilatie der vertrekken geschiedt op de eenvoudigste wijze, door het openzetten van deuren en ramen, welke laatsten óf grootendeels draairamen zijn, of van tuimelramen zijn voorzien.

De slaapzalen hebben daarenboven luchtkokers, door het dak van 't gebouw, en beneden, iets boven den vloer, luchtgaten door den buitenmuur, welke gesloten kunnen worden.

De verwarming geschiedt door gewone kagchels.

III. De Indienststelling van het Huis.

Op den 4^{den} Junij 1857 betrokken 44 jongens, vroeger, zoo als gemeld is, te Rotterdam, in 's Rijks-Gevangenis voor jeugdige veroordeelden verpleegd, dit gesticht. Hunne aankomst had vele nieuwsgierigen doen zamenkomen. Eene moeder vooral zag reikhalzend uit, om haren zoon, die voor 5 jaren in hechtenis was genomen, onder de kleine gevangenen te herkennen. — „Mijn W. is er niet bij,” sprak zij, „want hij was al een groote jongen toen hij van hier ging.” — De vrouw dacht dat hij merkelyk langer zou geworden zijn, nu hij al ruim 18 jaar oud was, maar zij bedroog zich. — De jongen was er wél bij, maar nog klein, — en bleek en flets, als bijna allen.

Naauwelijks waren de jongens den ingang van het Gesticht, boven welken velen met genoegen hadden gelezen: Huis van Verbetering en Opvoeding, binnengetreden, of de Heer Voorzitter der Commissie van toezigt en bestuur Jr. D. C. DE DIEU FONTEIN VERSCHUIR, VAN HEILO hield, in tegenwoordigheid zijner medeleden en de

beambten en werkbazen van het Huis eene hartelijke toespraak; een welkomstgroet, een woord van inlichting omtrent den aard van het Huis, eene opwekking tot naauwgezette pligtsbetrachting; even belangrijk als indrukwekkend voor allen.

Hierop sprak de Directeur, onder anderen, het volgende: „Jongens, ook ik heet u welkom in een Huis, waar ge 't goed zult hebben, naar ligchaam en geest, — waar ge zult opgevoed worden voor meer dan één vaderland. — Zulk een goed Huis hadt gij zeker niet verwacht, toen gij wegens ongehoorzaamheid aan de wetten des Lands, door den Regter veroordeeld werdt. Maar gij woont in Nederland, — en Nederland is een land der menschenliefde. Met bekommering en deernis werd het opgemerkt, dat vele jongelingen, door slechte voorbeelden verleid, van kwaad tot erger vervielen. Daarom stelde Neêrlands geliefde Koning zijne Hooge Regering in staat dit Huis op te rigten. — Ziet, mijne jongens, daarom wappert de Vaderlandsche vlag heden uit dit echt Vaderlandsche Huis, — dáárom roepen wij bij de opening er van: leve de Koning! — Maar den Koning der Koningen, onzen Hemelschen Vader, zij bovenal uwe dankerkentenis toegewijd. — Hij wil niet, dat er één Zijner kinderen verloren ga! Daarom bestierde Hij de harten uwer weldoeners tot de oprigting van dit Gesticht! — Jongens, gij hebt geen goud of zilver, — en toch zult gij moeten betalen, wat gij hier aan kleeding en dekking, aan spijs en drank, aan onderwijs en opvoeding ontvangen zult! — Waarmede dan? vraagt gij. Met dankbetoon, — zigbaar in een gehoorzaam, ordelijk, ijverig, liefderijk gedrag.

Mede-ambtenaren en werkbazen in dit Gesticht, ik reken het tot mijnen pligt u en mij zelve geluk te wenschen met deze kweekelingen; en aan te manen hen met liefderijke, verstandige en ijverige belangstelling te leeren en te leiden. — Houden wij hunne bestemming voor

oogen; — zij moeten opwassen tot welgezinde Christelijke burgers. Bedenken wij, dat dit Huis is een huis van opvoeding, — en geene gevangenis.

Twijfelt niet aan 't welgelukken van ons pogen; — er is iets goeds in deze knapen en dat goede kan niet verloren gaan, want het is uit God! — De diamant moge omsloten zijn door eene ruwe omgeving; — als wij maar werkende bidden en biddende werken, dan komt de diamant te voorschijn. Het zwakke moet wijken voor den sterke.

Vergeet nimmer, dat het bij alle opvoeding blijkbaar is, dat gelijk het in 't water is: aangezigt tegen aangezigt, — het in dit Huis zal zijn: hart tegen hart.

Bedenken wij, welk eene verantwoording wij op ons genomen hebben, met deze knapen, die eene verstandige ouderliefde ontberen, op te voeden voor eene nuttige en gelukkige bestemming, — hoeveel vertrouwen door de Overheid in ons gesteld wordt, — en bovenal hoe eens, in den grooten dag des oogstes, deze opvoedelingen vóór of tegen ons getuigen zullen!

WelEd. Geb. Gestr. Heeren! Regenten van dit Huis, — ik weet, dat gij elkander hartelijk geluk wenscht met dezen gedenkwaardigen dag. —

Uwe belangstellende liefde in dit Gesticht is ondubbeltzinnig gebleken bij het langdurig, veelomvattend voorbereidend werk voor dit groote, hoogstgewigtige huishouden. Mijne mede-beambten zeggen u met mij hartelijk dank voor 't in ons gestelde vertrouwen. Wij allen hopen een belangrijk deel aan uwe levensvreugde toe te brengen, door het heil te bewerken van deze jeugdige gevallen, die gij met 's Lands menschlievende regering, vooral door onze kracht, onder 's Hemels zegen, wenscht op te rigten. Geniet deze levensvreugde tot in lengte van dagen. Steeds zij uwe ervaring, uwe wijsheid, uwe liefde, uwe bescherming ons ten nutte. Door vereende kracht zullen wij magt ontwikkelen tot heil des Vaderlands.

Gaan wij zoo moedig en vertrouwend de toekomst te-

gen, — wij doen dit te meer; wanneer wij terugblikken op 't verledene. — Deez' dag toch is de gedenktag van 't vreesselijk feit dat voor 290 jaren het bloed van eenen Egmond en Hoorne deed stroomen; — *toen* vervolging tot den dood, tusschen Christenen en Christenen, — *nu* Protestanten en Catholijken, in één regt vaderlandsch Huis vereenigd, — om op te voeden en opgevoed te worden, — om er als broeders zaam te wonen en onder de milde regeringsbeginselen van eenen dierbaren Vorst te ervaren, dat

Waar liefde woont, gebiedt de Heer den zegen,

Daar woont Hij zelf, daar wordt Zijn heil verkregen

En 't leven tot in eeuwigheid!"

Hierop werd aan de jongens vrijheid verleend uit het gelid te gaan, zich op de ruime binnenplaats te vermaken en het Gesticht hier en daar te bezichtigen.

Algemeen was de opmerking hoe het gevangenis-verkeer een half automatenleven bij deze jeugdige knapen naar ligchaam en geest had uitgeoefend. — Hoe zou een wilde moerasplant ook ontwikkelen in een suffen kelder!

Nadat de opvoedelingen zich met warme spijs verkwikt hadden, waarbij zij voor 't eerst door den Directeur in gebed en dankzegging werden voorgegaan, begaven zij zich een weinig later, onder geleide hnnner bewaarders, naar de slaapzalen, waar zij op de spreuk: „de Heer waakt, ook als wij slapen,” werden opmerkzaam gemaakt. Moge het wakend oog der Goddelijke Voorzienigheid dit Huis voortdurend bestralen, en het vertrouwen op Zijne liefde steeds wakker zijn!

IV. Het Bestuur en de Beambten.

Het Bestuur is opgedragen aan eene speciale commissie uit het Collegie van Regenten over de Gevangenen te Alkmaar, bepaaldelijk onder den titel van Commissie van toezigt en bestuur voor het Huis van Verbetring en Opvoeding.

Als Beambten zijn aan 't Huis werkzaam :

De Directeur, hoofd-onderwijzer, die belast is met het algemeen beheer en toezigt over het Gesticht; — de verstandelijke en zedelijke ontwikkeling der jongelingen, de orde en tucht, de regeling van den arbeid, en het onderwijs.

De Onder-Directeur, hulp-onderwijzer, die den Directeur behulpzaam is in al zijne bemoeijingen en bij ontstentenis in zijne plaats treedt.

De Opzigter van den arbeid, tevens Boekhouder en Magazijnmeester.

Vier Bewaarders, van welke drie, bij weekbeurten, met de huisdienst zijn belast en behulpzaam zijn in de Bakkerij, terwijl een hunner als adsistent-schrijver en Gymnastiek-onderwijzer werkzaam is.

De Zieken-oppasser.

Vier Werkbazen, tot het aanleeren van timmeren, draaijen, klee- en schoenmaken.

De Bakker.

Verder zijn aan het Huis werkzaam :

Een Predikant der Hervormden, een R. C. Geestelijke en een Geneeskundige.

V. De Opvoeding.

Is de taak der opvoeding in 't algemeen hoogst moeilijk, veelomvattend en belangrijk; — zij is dit vooral in een Huis van Verbetering en Opvoeding voor verwaarloosde kinderen. Doorgaande onder zeer ongunstige omstandigheden opgegroeid, treedt de ongelukkige knaap de poort van het Gesticht meestal binnen, met de sporen van verregaande verwaarloozing op het gelaat en nog diepere sporen van dat zedelijk bederf in den geest, dat, met het oog op zijn jeugdigen leeftijd en zijne bestemming, zoowel de verwondering als de deernis van den menschenvriend moet opwekken. Blijkbaar heeft het grootste deel der kna-

pen geleden aan de gevolgen van onzindelijkheid, van slechte voeding, van velerlei ontbering, die zich in ge-
laatskleur, houding, huidziekten enz. openbaren. En dat
de geest hieronder vreesselijk lijden, — bij velen verwil-
deren, — ja, bij 't voorbeeld en opzettelijk onderrigt in
velerlei zonde, zelfs van ouderen, eene zeer sterke neiging
tot de zonde erlangen moest, zal niemand betwijfelen.
Hierdoor is het dat stompzinnigheid en gebrek aan ont-
wikkeling, — ligtgeraaktheid en opvliegendheid, — onver-
schilligheid en traagheid, — leugen en diefstal, — onreine
begeerten en handelingen bij velen dezer jeugdigen als ver-
ouderd zijn. 't Behoeft intusschen geene vermelding, welk een
karakteristiek onderscheid er bestaat tusschen den meer
eenvoudigen boerenknaap en den straatjongen onzer groote
steden, — hoe de verschillende landaard onzer provinciën
zich uitspreekt in de eigendommelijkheden van menig
opvoeding, — hoe dezelfde zielsgebreken zich in ver-
schillende vormen openbaren, — hoe masker en vijgenblad
met mindere of meerdere behoedzaamheid worden aange-
wend, tot bedekking van gepleegde misstappen, — hoe
het kwaad met meerdere of mindere schrandtheid is over-
wogen, — hoe het bewustzijn van zonde hier gansche-
lijk schijnt te sluimeren, zich dáár schijnbaar — ginds
wezenlijk openbaart. 't Is er mede als in een landschap,
waarin veel en velerlei is op te merken, niet slechts dan
alleen, wanneer de natuur liefelijk is en zacht, — maar
ook dan, als zij ontsteld is bij storm en onweêrsvlagen; —
dezelfde voorwerpen vertoonen dan vaak andere vormen,
anderé werkingen, andere schakeringen van licht en bruin.

De regelen, die de opvoedingsleer in 't algemeen aan de
hand geeft, gelden ook voor het Verbeterhuis. Met be-
trekking tot de lichamelijke opvoeding dient in acht
genomen te worden, dat het ligchaam tot een wél toege-
rust, buigzaam en bruikbaar werktuig van den geest
behoort ontwikkeld te worden. De verstandelijke
opvoeding moet licht wekken en doen werken voor het

werkelijke leven, de zedelijke moet zedelijke volkomenheid als haar hoogste doel beschouwen en de vatbaarheden en vermogens der zinnelijke natuur aan die der geestelijke ondergeschikt doen zijn, opdat de knaap tot zelfbewustheid kome, — terwijl de godsdienstige opvoeding beide wederom aan de hoogere aandrift en het streven der goddelijke natuur ondergeschikt moet doen worden. De geheele opvoeding moet den mensch in den mensch ontwikkelen, hierdoor orde, licht, waarheid, wijsheid en liefde in zijn handelen brengen.

Hoe dit verheven doel in het Gesticht wordt ter harte genomen willen wij thans aanwijzen. Aan vaste regelen voor orde en tucht kan het in een Verbeterhuis niet ontbreken. Dat deze regelen niet dezelfde kunnen zijn en in de toepassing een anderen geest moeten ademen dan die tot dusverre in 's Rijks-Gevangeniszen gelden, zal wel niet noodig zijn aan te merken. Moge het Huis, blijkens de vonnissen der jeugdige bewoners, als voor eene eerste klasse van veroordeelden bestemd zijn; — er moet met inspanning van alle krachten en eerbiedig opzien tot hooger en bijstand, gewaakt en gewerkt worden, dat het niet bevatte eene aanvangsklasse voor de eigenlijke strafgevangenis, maar voor vaderlandsche en Christelijke deugd.

Bij de opening van het Gesticht was dan ook in dien geest een Reglement voor orde en tucht ontworpen, dat, in overeenstemming met het Algemeen Reglement en de Instructiën voor de verschillende Beambten, regelmatig werkt en welks dagelijksche opvolging bereids de beste uitkomsten geeft. 't Gedrag der jongens in de school, werkplaats, eet- en slaapzaal, — bij uitspanning, reiniging, enz. wordt bij hetzelfde bepaald geregeld. — Voor 't uitwendige heerscht er in het Huis eene militaire discipline; — evenwel wordt er veel aangewend om de beschaving der opvoedelingen niet slechts van buiten af, maar ook en wel vooral van binnen uit te bevorderen.

Indien de tuchtregeling voor 't uitwendige het overige

opvoedingswerk beheerschte, zou de taak der opvoeding merkelyk ligter, maar evenzeer minder vruchtbaar zijn. — Kleine soldaatjes zeer proper en net op eene rij te zetten is kinderwerk, en door dagelijksche toepassing van dres-suur, doorspekt met ik en weet niet wat voor huismiddelen, (maar die elk op hunne beurt vaak wat kwaads brouwen) kan men voor 't uiterlijke een niet onaardig praalvertoon geven; — maar hiertoe is het Verbeterhuis te belangrijk en zijn onze jongens, hoe onaanzienlijk ook, te voornaam, — zij zijn menschen.

Al de beambten van het Huis moeten, als opvoeders, den rijken zin van dit woord leeren begrijpen, — en de opvoedelingen gedurig tot helderder bewustzijn komen, wat het zegt mensch te zijn.

Hiertoe moet vooral strekken:

1. De omgang der beambten met de jongens. — De toon waarop — en de woorden welke tot hen gesproken worden moeten getuigen van liefde en waarheid, — de gansche behandeling van innige belangstelling in hunne ontwikkeling en veredeling. Niet als loontrekkend dienaar, maar als opregt menschenvriend, moet elk ambtenaar zich kwijten van zijn plicht. Juist datgene, wat onze knapen in den huisselijken kring moesten ontberen, — de liefde, — moet hier het middel zijn van hun behoud. 't Zal niemand bevreedden, dat de keuze van geschikte beambten niet gemakkelijk is. — Opvoeden is eene moeilijke kunst; — inzonderheid voor hem, wiens eigene opleiding min geschikt was, om hem van dit werk goede denkbeelden te geven; — en vele jeugdige, dartele paarden, waarvan er nog al ligt aan 't hollen gaan, op de regte wijze, gelijktijdig en goed in 't gareel te houden is geen werk voor iederen. Van het uiterste gewigt moet het gerekend worden, dat het dus genaamd familie-leven, waarvan menig opvoedeling zelfs geen flauw begrip heeft, worde aangekweekt. — Het algemeen zamenzijn der jongens bij leeren en spelen moet hier toe strekken. Werkbazen en Be-

waarders werken hiertoe mede, door onder de jongens aan hunne zorg toegewijd een zekere maatschap en huisselijkheid aan te kweeken.

2. Ook is het de aanwending van het dus genaamde Spreukenstelsel, die weldadig op de orde en tucht van het Huis moet werken. 's Maandags-ochtends, bij den aanvang der schoollessen, wordt een zinrijk gezegde verklaard, en met toepassing op het gedrag der jongens in 't algemeen behandeld, om vervolgens als weekspreek te dienen en hun gedrag, vooral bij hoofdelijke toespraken, hieraan te toetsen. In de verschillende lokalen worden verder nu en dan spreuken opgehangen, die zooveel mogelijk tot zelfbestuur opwekken, — ook deze worden gedurig besproken; — immers — een spreuken-stelsel zonder de levende stem is weinig meer waard dan een smakelijk gerecht voor hem, die geen apettijt heeft 1).

3. Van meer belang achten wij het indienen van de Dag-rapporten door den Opzichter over den arbeid en den Bewaarder der Huisdienst aan den Directeur. Het eerste bevat aanteekening van het gedrag der jongens in de werkuren, het andere van hetzelfde gedurende den overigen tijd van den dag. Deze rapporten worden met naauwkeurigheid opgemaakt, soms zoo zeer, dat men bij de lezing onwillekeurig aan Salomo's: „wees niet al te regtvaardig” denken zou. Naar aanleiding van deze aanteekeningen worden de jongens 's avonds door den Directeur, meestal afzonderlijk, toegesproken, gewaarschuwd en vermaand. Zeker heeft dit op hunne verbetering een' weldadigen invloed; — zoo zeer toch publieke bestraffing in den regel meer verbittert dan verbetert, zoo zeer is de liefdevolle en ernstige toespraak, die onder vier oogen gegeven wordt, krachtig, om bij den opvoeding dat bewustzijn op te wekken, waarvan zijne waarachtige verbetering moet uitgaan.

1) De uitgave van Levens-spreuken, bij Johannes Roem, te Alkmaar, verdient aanbeveling.

Van het gedrag der jongens en de opgelegde straffen wordt door den Directeur naauwkeurig aanteekening gehouden; — zoodanig dat met een oogopslag blijken kan, wanneer, hoe dikwerf en waaraan de opvoeding zich heeft schuldig gemaakt. — De straffen bestaan in den regel in onthouding van 't geen aangenaam is, b. v. van half of geheel avondbrood of middagspijs, — in strafmarcheren, gedurende 't speeluur, in het 't huis blijven van de wandeling en in kortere of langere eenzame opsluiting, welke laatste evenwel niet dan zeer zeldzaam noodzakelijk is.

4. Jongelingen, die zich gedurende eene maand zóó goed hebben gedragen, dat ze niet de minste straf ontvingen, worden eervol vermeld op eene in de school ten toon gestelde tabel, — en heeft deze eervolle vermelding drie achtereenvolgende maanden plaats gehad, dan ontvangt de lofwaardige opvoeding een klein geschenk in geld, voor zijne uitgaanskas.

Die geneigd mogt zijn deze eervolle vermelding min of meer te veroordeelen, bedenke tot welke klasse van opvoedingen de onzen behooren. Wij willen geenszins met soortgelijke instellingen buiten 's lands, het opwekken der eerezucht te veel op den voorgrond stellen. Zonder de gedurige aanwending van de kracht eener Christelijke opvoeding zou deze maatregel, wij erkennen het, doelloos, ja zelfs schadelijk zijn; — maar nu gene dagelijks wordt toegepast is deze eene krachtige aansporing, om den verwaarloosden knaap tot zelfkennis en zelfbestuur op te leiden. De jongeling alleen door de prikkeling der eerezucht op beteren weg gebracht, bewandelt dien niet met vasten tred en struikelt ligt, — en valt hij — zijn terugkeeren is hopeeloos, — zijn staf is gebroken. De godsdienstig ontwikkelde, daarentegen, zal met meerdere omzigtigheid en zekerheid den levensweg bewandelen, — en moge ook hij struikelen en vallen, — zijn staf is niet gebroken. Zijn bewustzijn, van edeler natuur, zal hem al ligt doen opstaan en tot den Vader gaan. In allen gevalle zal zulk eene

eervolle vermelding meer ten goede strekken dan een dus genaamd zedengerigt, 't welk men hier en daar pleegt te houden en waarbij de namen der kweekelingen, onder die van hunne ondeugden voor elks oog te lezen staan. „De liefde bedekt alle dingen en zij verheugt zich over de waarheid.”

Na deze algemeene opmerkingen willen wij meer in het bijzonder mededeelen, hoe de opvoeding der kweekelingen wordt behartigd. Wij bepalen ons hiertoe eerst tot

a. De lichamelijke opvoeding.

Doelmatige afwisseling van arbeid en rust, van de werkzaamheid zelve, van inspanning en uitspanning, wordt met regt als eene voorwaarde van gezondheid aangemerkt. Hoe zij in het Huis wordt betracht kan blijken uit de volgende

DAG- EN WERK-INDEELING.

A. Van April tot September.

Uurbepaling.	AANDUIDING DER WERKZAAMHEDEN.
6—6½	a. Opstaan en kleeden. b. In orde schikken der liggingstukken. c. Reiniging.
6½—7	a. Appél. b. Voorlezing van Godsdienstige lectuur.
7—8	a. Gemeenschappelijk gebed. b. Ontbijt. c. Uitspanning.
8—9½	Schoolonderwijs.
9½—10	Oefening in 't marcheren, etc.
10—1	a. Opleiding in handwerken.
(12—1)	b. Gymnastische oefeningen.
1—2	a. Appél. b. Middagmaal. c. Uitspanning.
2—6	a. Opleiding in handwerken.
(2—3)	b. Schoolonderwijs, alleen voor de aanvangsklasse.
(3—4)	c. Gymnastische oefeningen.
6—7½	Schoolonderwijs.
7½—9	a. Gemeenschappelijk gebed. b. Avond-eten. c. Uitspanning en lezing van boeken uit de bibliotheek. d. Appél. e. Naar bed gaan.

B. Van October tot Maart.

Uurbepaling.	AANDUIDING DER WERKZAAMHEDEN.
7½—8	a. Opstaan. b. In orde schikken der liggingsstukken. c. Reiniging.
8—8½	a. Appél. b. Gemeenschappelijk gebed. c. Ontbijt.
8½—9	Uitspanning.
9—10	Schoolonderwijs.
10—1	Opleiding in handwerken.
(12—1)	Gymnastische oefeningen.
1—2	a. Appél. b. Middagmaal. c. Uitspanning.
2—6	a. Opleiding in handwerken.
(2—3)	b. Schoolonderwijs. (Alleen voor de aanvangsklasse).
(3—4)	c. Gymnastische oefeningen.
6—7½	Schoolonderwijs.
7½—8	Voorlezing van Godsdienstige lectuur.
8—9	a. Gemeenschappelijk gebed. b. Avondeten. c. Uitspanning en lezing van boeken uit de bibliotheek. d. Appél. e. Naar bed gaan.

De voeding, die zeer voldoende mag geacht worden, is geregeld als volgt:

A. Middagspijs.

Zondag, Dingsdag en Donderdag: Vleeschsoep.

Maandag. Toe bereide gort.

Woensdag en Zaterdag „ aardappelen.

Vrijdag Erwtensoepp.

Deze spijsen bevatten voor 100 jongens:

Vleeschsoep	10	Ned. & Rundvleesch.
	16	„ „ Gort.
	15	„ „ Aardappelen.
	10	„ „ Groenten.
	1½	„ „ Zout.
Toe bereide Gort.	25	Ned. & Gort.
	2	„ „ Rundvet of Boter.
	1.2	„ „ Zout.

	2	Ned. ₤ Siroop.
Erwtensoep	40	Ned. ₤ Erwten.
	5	" " Groenten.
	2	" " Rundvet.
	1.5	" " Zout.
	0.03	" " Peper.
Toebereide Aardappelen . .	van 1 Julij tot 31 December:	
	100	Ned. ₤ Aardappelen, van
		aarde gezuivcrd en droog, doch
		ongeschild geleverd, van 1 Ja-
		nuarij tot 30 Junij:
	110	Ned. ₤ Aardappelen, als
		voren, met
	20	" " groenten, afwis-
		selend van soort, als: Wor-
		telen, Knollen, roode- of wit-
		te Kobl, met Uijen en eenige
		blad-groenten, naar gelang
		van het jaargetijde.
	3	" " Rundvet.
	1.3	" " Zout.
	0.03	" " Peper.

Bovengenoemde voedings-middelen worden aan jongens beneden de 12 jaren in portien van 9 maatjes en aan de overigen in portien van 13 maatjes, Ned. inhoud, uitgedeeld.

B. Morgen- en Avond-eten en drinken.

Tot morgen- en avond-eten en drinken wordt voor 100 jongens verstrekt:

des morgens	25	Ned. ₤ munitie brood.
	0,5	" " boter.
	6	" kan zoete melk.
	24	" " gekookt water.
des avonds	25	" ₤ munitie brood.
	0,5	" " boter.
	0,5	" kan zoete melk.

20 Ned. kan gekookt water,
waarbij gevoegd wordt een
half Ned. ƒ koffij, met de
noodige cichorei.

De jongens beneden de 12 jaar ontvangen telkens $\frac{3}{4}$ ration.

De middag-spijs, en de morgen- en avonddrank, vroeger bij aanneming toe bereid geleverd, wordt thans uit de in 1859 nieuw aangebouwde keuken verstrekt. De ingrediënten hiertoe worden aanbesteed, zoo als bij 's Rijks Gevangenissen gebruikelijk is. De in 1858 van 't Garnizoen aan dit Gesticht overgedragen Bakkerij voorziet in de levering van het brood. Dit wordt gebakken van $\frac{4}{5}$ tarwe- en $\frac{1}{5}$ rogge meel. De Zeeuwsche- (74 pons) Cubanka- (77 pons) en Rijn tarwe (77 pons) en de Pruisische rogge (72 pons) worden, als bij de Garnizoens bakkerijen, bij aanneming, volgens bepaalde voorwaarden, geleverd. — De prijs van het brood was per ration als volgt:

Aan de administratie van 't Garnizoen is betaald, gemiddeld. 10 Cts.

Onder eigen beheer gemiddeld 7 "

De kleeding-, ligging- en equipmentstukken, voor elken jongeling, zijn de volgende:

3 katoenen hemden.	1 paar klompen.
2 baaijen borstrokken.	1 grijs karsaaijen muts.
3 katoenen onderbroeken.	1 blaauw lakensche pet.
3 paar wollen sokken.	2 zakdoeken.
1 marengo lakensche broeken	2 linnen handdoeken.
buis, met metalen knopen.	1 fijne en 1 grove kam.
2 blaauwe kielen.	1 kleerschuijer.
1 bruin pilow-pak.	1 schoenschuijer.
2 katoenen halsdoeken.	1 blikken schoensmeerdoosje.
2 blaauw katoenen slaapmut-	1 kleerklopper.
sen.	1 knoopschaar.
1 paar schoenen.	1 blikken waschblik.

1 etensblik.	1 peluw, gevuld met zeewier.
1 ijzeren lepel en vork.	2 linnen lakens.
1 blikken drinkbeker.	2 wollen dekens.
1 ijzeren krib.	1 kapotjas van blaauw kar-
1 matras, gevuld met zeewier.	saai (voor zieken).

Bovengemelde goederen worden naar de behoefte vernieuwd en verwisseld en zijn van een doorlopend nummer voorzien. Op de klee- en schoenmakerij van 't Gesticht wordt wekelijks gezorgd voor de reparatie van kleding en schoeisel, met uitzondering van de sokken, die door de jongens zelfden onderhouden worden. — Het marengo-pak en de blaauw lakensche pet worden alleen op zon- en feestdagen, het pilow werkpak en de baaijen borstrok in 't winter halfjaar gedragen. Alleen 's winters worden twee dekens in gebruik gegeven. Ieder jongen is aansprakelijk voor 't bewaren, in genummerde kastjes en equipmentzakjes, van de aan hem toevertrouwde voorwerpen.

Reinheid op ligchaam, kleeding, eetgereedschap enz. wordt gedurig in 't oog gehouden; vooral bij het ochtendappel wordt hierop bepaald toegezien. — Ook de zindelijkheid der verschillende lokalen wordt met zorg behartigd. — Al deze lokalen zijn onder de Bewaarders en den Ziekenoppasser verdeeld, die elk voor de hunne aansprakelijk zijn en voor de reiniging door bepaald aangewezen jongens worden bijgestaan. Voor ventilatie wordt zooveel mogelijk gezorgd. Elken werkdag nemen vier jongens, onder toezigt van den Ziekenoppasser een bad; waartoe drie geschikte badkamertjes zijn ingerigt. 's Winters wordt het water tot nagenoeg 24 graden verwarmd, 's zomers weinig of in 't geheel niet. Wij kunnen het veelvuldig baden aan inrigtingen, min of meer aan de onze gelijk, niet genoeg aanraden. Hierdoor wordt schier alle huidziekte voorkomen, die zich bij verwaarloosde kinderen zoozeer in verschillend karakter openbaart, dikwijls bij de opname in

het Gesticht, veeltijds ook later, wanneer, bij goede voeding, de ziektestof zich te eerder schijnt uit te zetten.

Dagelijks wordt, onder de leiding van een der Bewaarders, onderrigt gegeven in de eerste oefeningen der soldaten-school en het marcheren. Dit heeft een zeer gunstigen invloed op houding, gang, etc.

Van meer belang nog is het Gymnastiek-onderwijs, waartoe de doelmatig ingerigte school zeer goede gelegenheid geeft. De opvoedelingen zijn hiertoe naar hunne bekwaamheden verdeeld in klassen en afdeelingen. Elke afdeeling ontvangt wekelijks twee lessen. Het uur vóór — en dat twee uren na den maaltijd is hiertoe bestemd, als tot dit doel door geneeskundigen het meest geschikt geoordeeld. Uit verschillende Handleidingen, hoofdzakelijk uit die van Rijkens, is hiervoor een bepaalde cursus vastgesteld. Een der Bewaarders, vroeger in militaire dienst en met de gymnastiek bekend, is met dit onderwijs belast. Voor zoo verre het orthopaedisch moet worden toegepast, dient de Geneeskundige van het Huis met goeden raad. — De goede vrucht dezer oefeningen is blijkbaar, vooral bij de eerst aangekomen kleine gevangenen uit Rotterdam. Hun geheele voorkomen is merklijk verbeterd, hunne vlugheid toegenomen, hunne spierkracht vermeerderd. Uitspanning en inspanning gaan in de Gymnastiek-school hand aan hand. Er wordt zooveel mogelijk zorg gedragen voor alle overdrijving. Niet dan sport voor sport mag ook hier de ladder beklommen worden, terwijl gedurig wordt in acht genomen, dat de natuur vrij en ongehinderd haren gang kan gaan, bij de krachtsontwikkeling der, ook lichamelijk diep verwaarloosde, knapen.

b. Verstands- en zedelijke ontwikkeling.

Hoewel, naar den aard van het Huis, alle werkzaamheid eene min of meer zedelijke strekking heeft, wordt

de verstandelijke en zedelijke ontwikkeling meer bepaald bij het schoolonderwijs bevorderd 1).

Alle leervakken worden hiertoe dienstbaar gemaakt. De leer- en leesboeken, op voordragt van den Directeur door de Commissie ingevoerd, geven hiertoe ruime stof, terwijl ook door mondelinge voordragt der onderwijzers de leerstof wordt uitgebreid en toegepast.

De klassificatie geschiedt in hoofdzak naar de geoefendheid in het lezen.

Het onderwijs in het lezen wordt deels hoofdelijk, deels klassikaal gegeven. Op eene goede uitspraak der woorden, wordt bepaald gelet; dit is te meer noodzakelijk, naardien zoo vele uiteenloopende dialecten worden vertegenwoordigd.

Het schrijf-onderwijs geschiedt mede naar eene vaste, geleidelijk opklimmende methode. Het eigenlijk schoon-schrijven wordt voor de eene helft als doel, voor de andere als middel tot zedelijke- en verstandsbeschaaving beoefend.

In het rekenen worden de jongens zoo uit het hoofd als op de lei, ook met toepassing op het stelsel van Nederlandsche maten, gewigten en munten onderwezen.

De zang wordt vooral ter opwekking van 't zedelijk en godsdienstig gevoel en aankweeking van een echt vaderlandschen geest aangewend. Er wordt, door beoefening van de eerste gronden der zangkunst en door woordverklaring van 't geen gezongen wordt, voorgekomen dat het zingen niet in een gedachteloos nagalmen ontaarde. — De gewone schooltijd wordt benuttigd tot beoefening van kleinere, de wekelijksche zang-vereeniging, die elken zaterdagavond gehouden wordt, van meer uitvoerige, veelstemmige liederen.

Bij het aardrijkskundig onderwijs, zoo dienstig

1) Gelijk uit de dag- en werkindeeling blijkt (zie pag. 16 en 17) worden de schooltijden dagelijks gehouden: 's ochtends vóór — en 's avonds na den arbeid. De laagste klasse ontvangt daarenboven onderwijs telken namiddag van 2 tot 3 ure.

tot oefening van 't geheugen, volgt men de methode, om van de woonplaats uitgaande, de kring der beschouwing van lieverlede uit te breiden. Uitmunten wandkaarten doen hierbij goede dienst; die van Palestina vooral bij de Bijbellesing en de catechisatiën.

De geschiedenis, met name de gewijde en vaderlandsche, wordt in betrekking tot het leven en deels door leerstof, deels bij wijze van mondelinge voordragt en gesprek beoefend.

Het onderwijs in de moedertaal bepaalt zich tot de eenvoudigste gronden. Naauwkeurig wordt acht gegeven op eene zuivere spelling en goeden stijl; waartoe het vervaardigen van schriftelijke opstellen en het schrijven van brieven gedurig aanleiding geeft.

Het natuurkundig onderwijs wordt nu en dan door eenvoudige proeven verduidelijkt.

Tot opscherping der opmerkzaamheid en oordeelskracht worden de leerlingen in de vormleer en het zamenstellen van figuren volgens de leerwijze van Pestalozzi geoefend. Dit legt almede een goeden grondslag voor het onderwijs in het handteekenen, hetwelk twee maal 's weeks door den Stads-teekeneester, aan de meest gevorderde jongens, gegeven wordt. Deze teekenlessen moeten vooral strekken om het schoonheidsgevoel op te wekken en die kunstvaardigheid in 't ornamentteekenen aan te leeren, die voor den handwerksstand zoo belangrijk te achten is.

Wij onthouden ons van de aanvankelijk gelukkige vrucht van het onderwijs veel te vermelden, maar kunnen toch onze vreugde niet ontveinzen, dat bevoegde autoriteiten deswege van hunne tevredenheid, bij gelegenheid der jaarlijksche examens en schoolbezoek, ondubbelzinnig doen blijken. Mogen verder de leerstof die behandeld, de leerform, waarin het onderrigt gegeven, de leerwijze, die er bij in acht genomen wordt, de leertoon, die in school de heerschende is, en welk een en ander, volgens den eigen-

aardigen toestand en de behoefte der leerlingen, dikwerf een meer bepaald karakter moet aannemen, verder dien weldadigen invloed uitoefenen, die voor een groot deel over het toekomstig geluk van den opvoedeling beslist.

c. Godsdienstige opleiding.

Volgens den aard onzer Instelling is het godsdienstig onderwijs algemeen en bijzonder.

De algemeen godsdienstige opleiding gaat van den Directeur uit. Hij tracht zich hiertoe steeds op het standpunt van het Christelijk apostolisch tijdperk te plaatsen, welks verre afspiegeling uit onderlinge liefde en eendragtig bijeenzijn, tot ontwikkeling in Christelijke liefde en waarheid, ook bij de gemengde bevolking van dit Huis, moet blijken. In gebed en dankzegging, waarbij hij de opvoedingen voorgaat, — in zijne algemeene en bijzondere toespraken, — in zijne betrekking, ook tot de Beambten van het Huis, tracht hij in dien geest werkzaam te zijn; ten einde, door de kracht eener algemeen Christelijke opvoeding, het Gesticht, onder Hoogeren bijstand, te doen strekken tot verbetering van hen, die, bij gemis van kleed en brood, nog wel het beste kleed en het beste brood moesten ontberen.

De bijzondere godsdienstige opleiding is of huisselijk óf openbaar. Huisselijk geschiedt deze door den Directeur aan de Protestantsche opvoedingen, bij wijze van Bijbeloefeningen, hoofdzakelijk naar de vier Evangeliën, en door den Onder-Directeur, die hiertoe lezingen houdt uit het werk getiteld: Geschiedenis van het Oude en Nieuwe Testament, met Christelijke en stichtende bemerkingen, te 's Hertogenbosch, bij Lutkie en Cranenburg, welk werk, even als de in gebruik zijnde catechisatie-boekjes, na goedkeuring der Commissie, is ingevoerd.

Tot verdere huisselijke godsdiensttoefening worden wekelijks, door de weleerwaarde heeren Ds. A. J. P. Oort

en pastoor J. F. Lens catechisatiën gehouden. Eerstgenoemde heeft de leerlingen in meer- en mingeoefenden verdeeld en houdt eene derde catechisatie, over de Christelijke geloofsleer, wanneer jongelingen tot het afleggen van hunne belijdenis des geloofs worden voorbereid.

Genoemde leeraars betuigen in de jaarrapporten hunne bijzondere tevredenheid over 't gedrag en de vorderingen der jongens en zeker is het, dat deze goede vruchten voor een goed deel aan hun WelEerw. belangstellende zorg moeten worden dank geweten. Thans zijn, als leden hunner Kerkgenootschappen aangenomen en in 't openbaar bevestigd: 5 Ned. Gereform. opvoedelingen, 1 Doopsgezinde (na zijn ontslag verder onder de leiding van den WelEerw. Heer Ds. Bruijn voorbereid) en R. 33 Catholijken. — De Directeur woont steeds de openlijke plegtigheid hunner inlijving in de kerkgemeente bij.

Wij meenen hier nog melding te moeten maken van de zoogenaamde kleine catechisatie, die dagelijks gehouden wordt met eenige van de jongste Protestantsche opvoedelingen, die nog niet genoeg kunnen lezen, om hunne lessen voldoende van buiten te leeren.

Deze vooroefeningen geschieden onder de leiding van een lichamelijk zeer ongelukkig, maar verstandelijk goed ontwikkeld knaapje. Het boekje getiteld: A. B. C. der Gewijde Geschiedenis; een vraagboekje voorscholen en huisgezinnen, uitgegeven bij J. Roem alhier, strekt tot leiddraad. — De kleine voorganger doet hierbij een eenvoudig verhaal van de leerstof eener les. De antwoorden op de vragen, ook de rijmpjes, die onder elk lesje staan, worden eenige malen langzaam en duidelijk door hem voorgezegd en door zijne leerlingen, ook door die reeds een weinig kunnen lezen (en het boekje eerst geopend en daarna gesloten voor zich hebben) herhaald, eerst gelijktijdig en daarna afzonderlijk. De knaapjes leeren zoo hunne vraagjes pront van buiten en zijn vrij goed onderlegd als de Dominé komt, naarwien zij altijd verlangen — Daar het

herinnerings-vermogen bij het kind reeds vroegtijdig ontwikkelt en het woordgeheugen het zaakgeheugen zoozeer te hulp komt, is deze oefening zeer belangrijk te achten. Het is alleraangenaamst deze kleine catechisatie bij te wonen.

Het openbaar godsdienstig onderwijs ontvangen de opvoedelingen telken zondag en op de Christelijke feestdagen in hunne kerken. Door tusschenkomst van den heer Mr. J. A. KLUPPEL, heeft de afdeeling Alkmaar van het Nederlandsch Bijbelgenootschap de noodige Oude- en Nieuwe Testamenten met psalmen en Evangelische gezangen verstrekt, benevens twee groot kwarto Bijbels voor de catechisatiën en Bijbeloefeningen; — terwijl door bewerking van den heer P. A. v. D. DRIFT, de R. C. kerkboeken, door de afdeeling alhier van de Vereeniging Vincentius de Paula, mede kosteloos zijn afgestaan. Moge op dit dubbele liefdeblijk een rijken zegen volgen en alzoo het kerkelijk- en huisselijk leven der jongens elkander de hand reiken, ter vorming van velen tot meer dan één gelukkig burgerschap!

Vele knapen ontvingen daarenboven, als bijzonder eigendom, een kerkboek ten geschenke, meestal van leden hunner familie; — de R. Catholijke opvoedelingen bepaaldelijk het werkje getiteld: „Thomas á Kempis, over de navolging van Christus, waaruit nu en dan tevens wordt voorgelezen voor allen en stoffe ontleend tot bespreking van voorkomende gevallen. Het kerkgaan geschiedt op zon- en feestdagen, onder de leiding van een der Bewaarders. De Directeur en Onder-Directeur zijn hierbij tegenwoordig.

In den regel gaan de jongens des zomers ééns en 's winters tweemaal ter kerk. Nu en dan doen zij hiertoe uitstapjes naar het nabijgelegene Oudorp en Heilo, waartoe te meer gelegenheid bestaat, omdat in genoemde dorpeneen zoowel eene R. Catholijke als Gereformeerde Kerk is.

De verdere zondags-viering wordt aan de regeling van den Directeur overgelaten. — Hij tracht dan vooral een ernstig-vrolijken toon bij de jongens aan te kweeken.

Vóór het ontbijt moet door toespraak en gebed het gevoel van de belangrijkheid eener waardige zondags-viering bij hen worden opgewekt en verlevendigd. 's Middags ten 12 ure houdt het kleine garnizoen eene groote parade op de binnenplaats, — en, wanneer somtijds de Alkmaarsche schutterij op dit uur in de wapens is, dan wonen onze kleine soldaten zulks veelal bij. Na het middag maal genieten ze eerst een uurtje de buitenlucht, — leeren vervolgens hunne lessen voor de catechisatiën, schrijven brieven aan hunne familie-betrekkingen en vrienden of lezen in de boeken van de bibliotheek. Dikwerf ook wordt een en ander afgewisseld door voorlezing van historische of uit het volksleven ontleende stukken en het zingen van veelstemmige liederen. Verder wordt eene wandeling gedaan, waartoe Alkmaars schoone environs, inzonderheid voor knapen als dezen, zoo uitlokkend zijn, en het overige van den dag in genoegelijk zamenzijn doorgebracht.

Wij achten het niet onbelangrijk aan het slot van dit hoofdstuk mededeeling te doen van eene

Staat, aanwijzende het standpunt der ontwikkeling van de opvoedelingen, met betrekking tot het genoten Gymnastiek-, School-, Teeken- en Godsdienst-Onderwijs, op ult. Decemb. 1857, 1858 en 1859.

JAAR.	Gymnastiek-school.			Lagere school.			Teeken-school.			Catechisatie.		
	l. kl.	m. kl.	h. kl.	l. kl.	m. kl.	h. kl.	l. kl.	m. kl.	h. kl.	l. kl.	m. kl.	h. kl.
1857	20	20	28	22	20	16				a. 13	4	4
1858	16	18	27	17	24	20	11	10	5	b. 13	5	9
1859	22	21	17	25	22	13	10	9	5	c. 9	7	4
										d. 7	9	25
										e. 11	7	1
										f. 18	13	10

a. *Protestanten*, waaronder 20 Gereformeerden en 1 Doopsgezinde, die tot de hoogste klasse behoort. b. *Roomsche Catholijken*.

c. Ned. Herv. d. R. Cath.

e. Ned. Herv. f. R. Cath.

VI. De Bibliotheek.

Ten nutte der verstandelijke en zedelijke beschaving der opvoedelingen, alsmede om hen geschikte lectuur tot uitspanning te verschaffen, is eene kleine bibliotheek daargesteld, waaruit telken zaterdag-avond boeken worden afgegeven. De catalogus er van telt thans 286 nummers en is verdeeld in de volgende rubrieken: 1. Godsdienst en zedekunde. 2. Geschiedenis. 3. Land- en Volkenkunde. 4. Natuurkundige wetenschappen. 5. Handwerks-nijverheid. 6. Mengelwerken. Ten einde ook hierbij die strikte onzijdigheid in 't oog te kunnen houden, die met betrekking tot de geloofsleer der kweekelingen in een Huis als dit noodzakelijk is, — is de catalogus verder derwijze ingerigt, dat met een oogopslag blijkt, welke boeken voor R. Catholijke jongens min doelmatig zouden kunnen geacht worden. De 250 eerste nummers zijn aan onze Inrigting ten geschenke gegeven. — Verder wordt er jaarlijks een kleine som besteed tot onderhoud der bestaande en aankoop van andere werkjes; terwijl het departement der Maatschappij: „Tot nut van het algemeen” alhier, hare volks-bibliotheek bereidwillig heeft beschikbaar gesteld, tot aanvraag van een bepaald getal geschriften, waarvan een dankbaar gebruik wordt gemaakt. De meeste jongens betoonen veel leeslust, met name in boeken van historischen aard, reisbeschrijvingen en die 't volksleven behandelen. Bij ondervraging blijkt, dat ze 't gelezene meestal wel onthouden. Daar de uitgifte van boeken welijks plaats heeft en 't getal lezers, in verhouding tot dat der geschriften groot mag genoemd worden 1), is eene uitbreiding der Bibliotheek wenschelijk te achten. — Inzonderheid is dit het geval met de derde, vierde en vijfde afdeeling; waarom wij deze gelegenheid gaarne

1) Het getal uitgegeven boeken heeft bedragen in 1857: 648, in 1858: 1504, in 1859: 999.

benuttigen, om deze boekverzameling in de attentie aan te bevelen van menschevrienden, die haar door toezending van populaire geschriften zouden willen verrijken. Onze bibliotheek toch dient langzamerhand meer kost voor aller mond in voorraad te hebben en ook een vraagbaak te zijn met betrekking tot de handwerken, waarin de jongelingen worden opgeleid.

VII. De Arbeid.

Is de zucht tot werkzaamheid den mensch van zijnen Schepper ingeplant, — is er geen waar geluk zonder een wel besteden van den tijd denkbaar, — is er evenmin aan een welslagen der opvoeding te hopen, wanneer die neiging niet gedurig opgewekt en bevredigd, niet met verstand en welwikkend oordeel ten goede geleid wordt, geen wonder, dat de regeling en behartiging van den arbeid der knapen een der eerste zorgen van het Huis uitmaakt. — Met de goede of minder goede betrachting in dezen kan met regt gezegd worden, dat het Huis staat of valt. Uit de Dag en Werk-Indeeling (zie pag. 16) blijkt, dat er, met uitzondering van sommige lessen, dagelijks niet minder dan $6\frac{1}{2}$ uur aan de opleiding in handwerken wordt toegewijd. Deze opleiding heeft ten doel de jongens op eene oordeelkundige wijze tot flinke ambachtslieden te bekwamen. Zij worden hiertoe zoo theoretisch als praktisch bekwamd. Gedurig wordt gelet op eene geregelde opklimming van het eenvoudige tot het meer zaamgestelde. — Hoewel soms uit de bestellingen voortvloeit, dat het werk van fabriekmatigen aard is, zoo wordt er toch zooveel mogelijk voor verscheidenheid en afwisseling zorg gedragen; — altijd mannetjes naar mannetjes te maken zou een automatenleven aankweeken, dat de jongens, na hun ontslag, met verkeerde handen zou doen staan. De jongelingen worden zooveel mogelijk in die vakken opgeleid, waarin zij lust

en waarvoor zij geschiktheid hebben. — Slechts in enkele gevallen wordt eene verwisseling van ambacht toegestaan. Aller handen worden gedurig, zonder overhaasting, werkzaam gehouden. Naauwkeurigheid en deugdelijkheid is bij alle werk hoofdzaak; vandaar wordt het „haast u langzaam” steeds in acht genomen.

Het aanleeren van ambachten geschiedt hoofdzakelijk in het Gesticht en, bij uitzondering, ook bij werkbazen buiten hetzelfde.

In het Huis worden, in daarvoor geschikte werkplaatsen, de jongelingen onderwezen in het timmeren, draaijen, klee- en schoenmaken. — De vast aangestelde werkbazen bevinden zich hiertoe vroegtijdig aan het Gesticht en zorgen niet slechts dat de jongens bepaald bezig gehouden worden, maar ook dat deze door aantoonen en voordoen grondig onderrigt erlangen.

Zij trachten tot de hun toevertrouwde leerlingen in de regte betrekking te staan, door met innige belangstelling, met verstandigen ijver en in goeden geest hun geluk te bevorderen. — Het wordt den werkbazen vooral opgelegd wél toe te zien, dat er steeds eene goede orde bij den arbeid heersche, dat de gereedschappen enz. op de daartoe bestemde plaats geborgen en de werkplaatsen dagelijks zorgvuldig opgeruimd worden; — verder dat nimmer twee of meer jongens gelijktijdig naar buiten gaan 1), 't welk tot verkeerde praktijken kan aanleiding geven en dat er zoo weinig mogelijk bij den arbeid gesproken worde.

De Opzigter over den arbeid, die tevens Magazijnmeester en Boekhouder is, ook voor de huishoudelijke dienst,

1) Zoodra een jongen verlof bekomen heeft naar buiten te gaan, is hij verplicht een bal, die aan den ingang der werkplaats hangt, mede te nemen. Hierdoor kan de Werkbaas direct opmerken of er iemand zijner leerlingen afwezig is, terwijl de Bewaarder, die op de binnenplaats toezigt heeft, aan het niet bij zich hebben van den bal kan weten, of soms ook een jongen zonder verlof vertrokken is.

is, onder toezigt van den Directeur, voornamelijk belast met het beheer van den arbeid.

Ten einde de geoefendheid der jongens in hunne ambachten van jaar tot jaar, naar denzelfden maatstaf, te kunnen aanwijzen en den voor- of achteruitgang in betrekking tot de getalsterkte van het Huis en hunnen leeftijd op te merken, zijn de leerlingen van elke werkplaats verdeeld in drie klassen, t. w.: eerste klasse, eerstbeginnenden, tweede klasse, eenigzins gevorderden en derde klasse, meer gevorderden. Wij rekenen het niet onbelangrijk deze klassen nader te omschrijven.

Timmerlieden.

- I klasse. Hiertoe behooren de jongens, die aanvankelijk leeren zagen en schaven.
- II klasse. Die meerdere gereedschappen hanteren en tot adsistentie dienen bij den afmaak van voorwerpen.
- III klasse. Die alle gereedschappen gebruiken en tamelijk zaamgestelde voorwerpen geheel afwerken.

Draaijers.

- I klasse. Die een spinklos in 'truwe leeren afdraaijen.
- II „ Die denzelven voldoende kunnen afwerken.
- III klasse. Die voorwerpen draaijen, welke meerdere bekwaamheid vereischen.

Kleermakers.

- I klasse. Die opgeregen voering leeren naaijen.
- II „ Die met behulp van anderen aan alle opgeregen stukken medewerken.
- III klasse. Die karsaaijen buizen en broeken geheel kunnen afwerken.

Schoenmakers.

- I klasse. Die verschillend stik- en spanwerk verrigten.

II klasse. Die aan zoollader werken.

III „ Die alle gereedschappen hanteren.

De werkverschaffing geschiedt deels door het Rijk 1), ten behoeve van Gevangenen, Huizen van Arrest en van Verbetering en Opvoeding, deels door werkbazen voor particulieren 2). Ten einde over de soort van werk te kunnen oordelen volge hier eene

Staat van aangemaakte voorwerpen.

TIMMERIJ. Voor het rijk: Broodkastjes, broodschietters, bakkerstafel, cellenstoeltjes, cellentafels, droogstokken, etendragers, kribben-kastjes, lepels, lessenaars, matenstellingen, schoenmakers-voetblokken, tafels en stikklemmen, schoolkasten en tafels, schrijftafels, turfbakken, waschtafels, zandbakken, enz.

Voor particulieren: Boekenkast, bokkenwagen, deur, draairad, droograk, etendrager, gordijnrollen, geldbakjes, knijpers, kasten, kisten, lessenaar, lijkkisten, lamoen, messenbak, papierbak, raampjes, schuurselbakken, stelten, schaatsblokken, stoven, schilderij-lijsten, vuilnisbakken, vuurscherm, vuurtafeltje, waschstelling, enz.

DRAAIJERS-WERKPLAATS. Voor het rijk: Elstenhechten, knoopvormen, kokosnooten- en witbeenen knoopen, spinklossen.

Voor particulieren: Aardbeipotten, breibakjes, breitoebetjes, ballen, haken, boekenhangers, bloemstempels, borduurpriemen, breinaalden, ballenvangers, citroen-

1) Hiertoe wordt jaarlijks eene Vergadering van Directeuren van den arbeid, onder de leiding van den heer Refendaris bij het departement van justitie, (afdeeling Gevangenen) ook voor dit Huis een Plan van Arbeid opgemaakt, waarin bepaald wordt aangewezen, welke voorwerpen en tot welke bestemming in elk Gesticht moeten worden vervaardigd.

2) Het particulier werk wordt naar een vast tarief afgeleverd, dat niet te laag gesteld is, om de nijverheid van werkbazen in de stad niet te ondermijnen.

persers, cachethechten, druiven, damschijven, elstenhechten, flesschenbakken, fijlhechten, garenwinders, gereedschapskisten, hoeden-standaards, hengeldobbers en drijvertjes, handmangels, inktkokers, kaartrollen, kelkenbakjes, kastpootjes, komfoorbordjes, kapstokpennen, knooppvormen, ladeknoppen, lucifersdoozen, loterijdoopjes, lampenvoeten, ledikantstijlen, mangelrollen, mosterdpotjes, mosterdlepeltjes, naaldenkokers, naaischroeven, orgelknoppen, poppen-armpjes, pijpenstandaards, pianostoeltjes, peperbussen, sluitdoopjes, spiegelkussentjes, speldendoozjes, stijltjes, schroeven, sikkellhechten, speldentafeltjes, sous-sous, stoelen, tollen, tuinstokjes, tabakspotten, tabouretpooten, voorzitters-hamers, wagenrollen, enz.

KLEERMAKERIJ. Voor het Rijk: Buizen en broeken van linnen, pilow en marengo-laken, borstrokken, celkappen, halsdassen, hemden, jassen, lakens, mouwvesten, mutsen, overjassen, onderbroeken, pantalons, politie-mutsen, petten, sluitjassen, zakdoeken, zakjes voor equipementstukken, enz.

Voor particulieren: Broeken, buizen, borstrokken, hemden, huisjassen, jassen, kielen, naaizakjes, onderbroeken, overhemden, vesten, enz.

SCHOENMAKERIJ. Voor het Rijk: hooge schoenen voor Bewaarders, jongens-schoenen, muilen en petten.

Voor particulieren: diverse dameslaarsjes, kinderschoenen, laarsen, lage schoenen, mans-schoenen, muilen, pantoffels, vrouwen-schoenen, enz.

Deze opgaven zullen den lezer overtuigen van de groote verscheidenheid en gedurige afwisseling van werk, die bij de beoefening der genoemde ambachten heerscht. — Neemt men nu in aanmerking hoe genoemde voorwerpen uit zeer verschillende grondstoffen vervaardigd — en hiertoe een tal van onderscheidene gereedschappen gevorderd worden, dan behoeft het geen betoog, dat de werkplaatsen ware leerscholen zijn voor de toekomstige bestemming der jongens. De goedkeurende berigten van de betrokkene

commissiën van administratie en hoofd-beambten der res-
pective gevangenissen ontvangen over den aanmaak en de
confectie van opgeleverd werk en de gedurige bestellingen
van particulieren zijn zoo vele aanmoedigingen, zoo voor
beambten als opvoedelingen, om met voortdurende zorg-
vuldigheid dit belangrijk deel der opvoeding in het Huis
te behartigen.

Tot opheldering kan verder strekken de volgende:

Staat, aanwijzende het standpunt der bekwaamheid
van de opvoedelingen, met betrekking tot het geno-
ten onderwijs in de ambachten.

JAAR.	Timmeren			Draaiven.			Kleerm.			Schoenm.			Opmerkingen.
	l. kl.	m. kl.	h. kl.	l. kl.	m. kl.	h. kl.	l. kl.	m. kl.	h. kl.	l. kl.	m. kl.	h. kl.	
1857.	6	3	1	7	3	2	8	6	6	7	4	4	Eén jongen is, wegens lig- chaamsgebreken, tot het leeren van een ambacht on- geschikt; hij wordt totschrij- ver opgeleid.
1858.	8	2	3	5	5	3	5	6	7	6	6	4	Eén als boven.
1859.	8	3	2	4	2	3	6	5	2	6	6	5	Eén als boven. Buiten werk- zaam: 4 Warmoezeniers. 1 Kuiper. 1 Schoenmaker. 1 Bezemmaker.

Ten einde nijverheid en kunstzin bij de jongens op te
wekken en aan te kweeken en aan bezoekers van 't Ge-
sticht het standpunt van hunne praktische bekwaamheid
te doen kennen is eene verzameling van modellen en ver-
schillende grondstoffen en bouwmaterialen aangelegd. De
hiervan opgemaakte catalogus vermeldt de prijzen, waar-
naar de voorwerpen, bij bestelling, worden afgeleverd. —
Daar deze verzameling eerst ten vorigen jare is begonnen
en de modelkamer nog nader voor dit doel moet worden

ingerigt, kan ze nog maar voor een klein deel aan hare bestemming beantwoorden. — In 't vervolg zal zij evenwel van lieverlede in belangrijkheid toenemen; — te meer, naardien door, welwillend toegezegde medehulp van 't Ministerie van Koloniën de verzameling houtsoorten met Oost- en West-Indische voortbrengselen staat verrijkt te worden.

Waar dus 's Lands Regering eene allezins nuttige inrigting bevordert en de nijvere kinderhand werkzaam is haar gedurig meer uit te breiden, zal welligt nog menigeen zijne belangstelling willen toonen met door toezending van 't geen voor ons doel geschikt is, de modelkamer te verrijken. — Schrijver dezès vertrouwt, dat de Commissie van toezigt en bestuur hiertoe gaarne de deur zal willen doen ontsluiten.

De opleiding der jongens buiten het Gesticht, geschiedt bij fatsoenlijke en bekwame werkbazen in de stad. —

De warmoezierderij staat, gelijk bekend is, te Alkmaar op eene goede hoogte. Zij geeft gelegenheid tot eene gunstige opleiding voor 't maatschappelijk leven en heeft daarenboven dit voordeel boven andere vakken van arbeid, dat de opvoedeling, bij zijn ontslag, door een goed loon al ligt in staat is, om in zijne behoeften te kunnen voorzien. — Ook het kuipersvak, waarin de Noord-Hollanders boven anderen uitmunten, verdient voor onze knapen, indien ze hiervoor geschiktheid bezitten, aanbeveling, al is het ook dat het voor den leerling voor 's hands minder winstgevend is. Het bezem maken, waarvoor men onwillekeurig de schouders zou ophalen, is voor jongens met beperkte geestvermogens zeker niet te verwerpen, vooral wanneer ze op hunne woonplaats de aloude heide-velden zullen wedervinden. Eindelijk wordt het belangrijk geoordeeld enkele opvoedingen een zelfde ambacht, als in 't Huis wordt onderwezen, bij een werkbaas in de stad te doen voortzetten, ten einde in zoogenaamd burgerwerk zich meer te bekwamen. Hoewel de opleiding der jongens buiten het Gesticht hare goede zijde heeft, zoo geeft die toch ook

aanleiding tot meerdere zorg. — Wel geven ook deze werkbazen wekelijks rapport van 't gehouden gedrag der jongens, maar alligt kan hun 't eigenbelang verleiden tot mindere onpartijdigheid dan in het Gesticht wordt waargenomen en zeker is het, dat de opvoeding dáárdoor minder een éénmanswerk wordt.

Ten einde het groote voorregt, dat onze jongens binnen 's huis genieten, van niet als krullejongens en boodschaploopers den besten leertijd te verliezen, ook hen, die buiten werken, te verzekeren, is het hunnen werkbazen bepaald opgelegd en wordt er naauwlettend op toegezien, dat de opvoedelingen uitsluitend in hun vak werkzaam zijn en nimmer tot venten of iets van dien aard gebezigd worden.

Dat het schoolonderwijs wordt voorgezet en de catechisatie getrouw bijgewoond, ook door deze jongens, zal wel niet behoeven te worden aangemerkt.

De administratie over den arbeid is grootendeels geregeld naar de voorschriften van 't Gevangeniswezen, en dus voornamelijk ingerigt naar het zoogenaamd Italiaansch of dubbel boekhouden. — Het is bekend dat de naauwkeurigheid van deze administratie veel werk en een tal van registers en aantekeningboeken vereischt; — in dit Huis niet minder dan zeventien. De boekhouder wordt in zijne veelvuldige bezigheden bijgestaan door een der Bewaarders, die dagelijksch als adsistent-schrijver werkzaam is.

Van het arbeidsloon der jongens wordt $\frac{6}{10}$ in hunne uitgaanskas bijgeschreven en $\frac{4}{10}$ ten behoeve van het Rijk gestort. Het gezamenlijk bedrag dezer uitgaanskassen, waaronder ook begrepen is hetgeen de jongens aan geschenken van familie-betrekkingen, enz. hebben ontvangen, is, voordeels halve in ééne som, op naam van den Directeur van het Huis, in de spaarbank van het departement Alkmaar der Maatschappij: tot nut van het algemeen belegd. Bij ontslag der jongelingen blijkt hun aandeel uit den staat der uitgaanskassen, waartoe dan de af-

zonderlijke renten worden berekend. Na aftrek van het noodige reisgeld, dat in den regel tegen 15 ct. per uur wordt berekend, en bij vertrek ter hand gesteld, wordt de rest aan het plaatselijk Bestuur der Gemeente van den vertrokken knaap toegezonden. —

Is de uitgaanskas niet toereikend tot het bestrijden der reiskosten, dan ontvangt de belanghebbende hiertoe suppletie van Rijkswegen.

Daar hier geenerlei cantine tot verderfelijken snoep-lust verlokt, noch beurzen plundert, gaat er geen cent voor de jongens verloren; 't geen hun, bij 't voorlezen van het bedrag hunner kassen veel genoeg doet en met er daad toont, dat sparen doet vergaren.

Het bedrag der uitgaanskassen beliep

In Junij	1857	van 44 jongens.		f	203,95.
ult. Dec.	"	" 58	"	"	324,60.
"	"	1858 " 61	"	"	448,42.
"	"	1859 " 60	"	"	460,10.

VII. Geneeskundige verpleging. — Gezondheidstoestand.

Bij de openstelling van het Huis was de geneeskundige verpleging aan den dienstdoenden Geneesheer van 't garnizoen opgedragen. — Met het vertrek van het garnizoen is hiertoe een medicine doctor uit de stad aangesteld. Tot hetgeen reeds bij de mededeeling over de ligchamelijke opvoeding is vermeld (zie bl. 16) dient nog het volgende te worden aangemerkt.

Bij de aankomst van een opvoedeling wordt hij geneeskundig onderzocht. Dit onderzoek heeft ook wekelijks plaats met een derde deel van de bevolking. Op vaccine en hervaccine wordt naauwlettend het oog gehouden. Dagelijks

wordt de ziekenzaal, die tot dit doel zoo goed mogelijk is ingerigt, door den geneesheer op bepaalden tijd bezocht. De medicijnen worden, volgens overeenkomst met het Bestuur dezer stad, uit de stads-apotheek geleverd. De oppassing der zieken laat niets te wenschen over. Des noodig ontvangen de patiënten extra spijs, op voorschrift van den Geneesheer. Het zieken-bezoek behoort tot de dagelijksche bemoeijingen van den Directeur, die hierdoor uitnemende gelegenheid heeft om te doen gevoelen en te ervaren dat liefde liefde kweekt. Zware patiënten worden ook door hunnen godsdienstleeraar bezocht. Bij mingevaarlijke ongesteldheid worden de jongens met ligte werkzaamheden bezig gehouden en verder met het lezen van gepaste lectuur en eenige uitspanningen, ook door in den tuin te mogen wandelen.

De gezondheidstoestand der jongens was steeds, blijkens de jaarverslagen van Geneeskundigen, over het algemeen voldoende; vooral was de verhouding der zieken gunstig, wat betreft de hier algemeen heerschende koortsen. De klierziekte, onder verschillende vormen bij velen voorkomende, is, tijdens hun verblijf alhier, zeer verminderd. De opvoedelingen, die, bij hunne opname, aan tinea capitis leden, zijn hersteld, waarna hun groei merkkelijk is toegenomen. — Over het algemeen is het voorkomen en de ligchaamskracht der jongens verbeterd, wat zeker ook op rekening der voeding, het baden, de gymnastiek en meer vrije beweging in de opene lucht mag gesteld worden. Aan ziekten als roodvonk, mazelen of pokken heeft geen der jeugdige bevolking geleden; 'tgeen te meer opmerkelijk mag heeten, naardien deze, met name de mazelen (waarvan in 1859 te Alkmaar meer dan twee duizend gevallen voorkwamen) in deze stad heerschende waren.

De gezondheidstoestand kan verder blijken uit het volgende

STATISTIEK OVERZIGT.

MAANDEN.	1857.			1858.			1859.		
	Grootste getal sterkte.	Ziektegevallen.	Ziektedagen.	Grootste getal sterkte.	Ziektegevallen.	Ziektedagen.	Grootste getal sterkte.	Ziektegevallen.	Ziektedagen.
Januarij.....				59	24	222	61	10	174
Februarij.....				57	15	252	61	12	166
Maart.....				58	9	276	61	9	191
April.....				57	6	200	59	7	191
Mei.....				58	20	253	59	9	192
Junij.....	45	8	38	59	9	165	58	5	122
Julij.....	45	8	108	62	12	177	58	8	109
Augustus.....	47	5	151	65	8	198	57	20	186
September.....	49	22	268	63	14	202	57	14	230
October.....	55	29	304	62	9	186	54	10	231
November.....	55	12	218	61	11	199	58	13	203
December.....	58	13	235	61	11	199	60	12	182
	354	97	1322	722	148	2529	699	129	2177
per maand...	$50\frac{4}{7}$	$13\frac{6}{7}$	$185\frac{2}{7}$	$60\frac{1}{8}$	$12\frac{1}{3}$	$210\frac{3}{4}$	$58\frac{1}{2}$	$10\frac{3}{4}$	$181\frac{1}{2}$

OPMERKINGEN.

Van ziekte zijn bevrijd gebleven :

in 1857.....	23.
» 1858.....	20.
» 1859.....	16.

Bij de ziektegevallen is de datum van het begin der ongesteldheid in aanmerking genomen.

Verder dient te worden aangemerkt, dat het getal ziektedagen minder groot is, dan het werkelijk schijnt. De opvoedelingen toch, die aan tusschenpoozende koorts lijden, worden op den eersten dag dat ze onder geneeskundige behandeling komen, wél in het zieken-register ingeschreven en houden dan, althans des nachts, verblijf op de ziekenzaal; doch dit belet niet, dat ze in de dagen, waarin ze vrij van koorts zijn, inzonderheid binnen 's huis, aan den arbeid deelnemen. Eerst wanneer de

koorts voor vast schijnt geweken te zijn, worden zij in genoemd zieken-register afgeschreven. Zoo kunnen er voor een ziektegeval soms 30 dagen te boek staan, ofschoon de patiënt er 20 van, als gezond zijnde, werkzaam was. Wij merken dit te meer aan, omdat in de statistiek van het gevangeniswezen over 1857, (bl. 11) de verhouding der ziektedagen op de 1000 verblijfdagen voor dit Huis merkkelijk ongunstiger is, dan in eenige gevangenis hier te lande.

VIII. Bezoekers.

Geen wonder dat het Huis door vele belangstellenden wordt bezocht. Het is toch een nieuw merkteeken der menschenliefde, die Nederland adelt, en een krachtig bewijs hoe hierin, tot heil van diep verwaarloosden, van staatswege met verstandigen ijver wordt voorgegaan.

De Naamlijst der bezoekers is thans tot 400 geklommen. Hoogst vereerend en belangrijk was het bezoek van den heer Commissaris des Konings van Noord-Holland, in 1857. De belangstelling, waarmede Z. H. E. G. de verschillende lokalen inspecteerde, de opmerkingen ten beste gegeven, de goedkeuring op den arbeid van H. H. Commissarissen en Beambten, de toespraken aan de opvoedelingen en hunnen leidsman, waren zoo vele vernieuwde blijken van de hartelijke toegenegenheid, die Z. H. E. G. dit Huis toedraagt.

Die lijst bevat verder de namen van een aantal hooggeplaatste mannen, die, als leden der Regterlijke magt of van 't Nederl. Genootschap: tot zedelijke verbetering van gevangenen, als bevorderaars van volks-opvoeding en nijverheid, onze stichting blijkbaar een goed hart toedragen en van hunne goedkeuring ondubbelzinnig deden blijken.

De Commissie van toezigt en bestuur zal gaarne voort-

gaan Bewijzen van toegang tot bezigtiging van het Gesticht af te geven en de Directeur stelt hierop grooten prijs, naardien hem in zijn veel omvattend en belangrijk werk, het oordeel van deskundigen niet onverschillig mag zijn. Wat voor de volksopvoeding in 't algemeen de teus moet zijn, dat geldt met name voor eene inrigting als deze, die de voortgaande kracht der zonde in vele familiën moet trachten te breidelen: wij jagen naar hoogere volkomenheid.

Van gansch anderen aard, maar toch ook meldenswaardig, zijn de bezoeken, die de jongens somtijds van hunne bloedverwanten en naastbestaanden ontvangen. Dit bezoek wordt in den regel om de drie maanden toegestaan en heeft plaats in tegenwoordigheid van een der Beambten. 't Ligt in den aard der zaak, dat de meest verontzede-lijkte en verafwonende verarmde familiën zich 't minst aan hunne jongens laten gelegen liggen. Bij zedelijk verval lijdt de liefde wel 't eerst en 't meest schipbreuk. — Is het voor den menschkundigen opmerker vaak niet moeilij-
 jk te ontdekken, hoe, bij sommige dezer bezoeken, die liefde bij zenuw-toeval-vertooningen gehuicheld wordt; het is inderdaad roerend bij te wonen hoe de ouderliefde zich ook ongekunsteld en treffend openbaart. Een paar voorbeelden mogen dit in 't licht stellen. 't Is zondag-ochtend. Een vader, door dronkenschap tot armoede en bedelarij vervallen, maar sinds zijn verblijf te Ommerschans verbeterd en meer bemiddeld, meldt zich, na den ganschen nacht doorgereisd te hebben, aan, om zijn beide knapen, met hem wegens bedelarij veroordeeld, te bezoeken. — De jongens staan in het gelid, bij 't ochtend-appél. — Zij herkennen hem op het eerste oogenblik, maar durven niet uit het gelid te treden. — Hij ziet de rijën langs, maar behoeft niet lang te zoeken, wie de zijnen zijn; uitgehaalde zakdoeken zeggen het hem. — Daar staat ook hij, — roerloos, — tot in de ziel bewogen. „Komt, jongens! gaat naar vader, die u lief heeft!” — en de tee-

dere omarming geeft aanleiding om in 't algemeen gebed van de ouderliefde op te klimmen tot die des Hemelschen Vaders, wiens liefde verre gaat boven ons verstand.

Diep uit Gelderland komt een gerenomeerd grasmaaijer, die voor eenige weken in de Beemster is werkzaam geweest, op zaterdag-namiddag herwaarts, om zijne twee jongens, nog maar 6 en $7\frac{1}{2}$ jaar oud, te spreken. 't Is u duidelijk aan te zien, vader, dat gij de knapen niet een en andermaal tot stoute diefstallen hebt aangezet. — „Daar komen uwe jongens aan, — de wekelijksche reiniging is zoo even afgeloopen.” Wij kunnen de eigenaardige uitingen der vaderliefde zoo niet wedergeven, maar nimmer zullen wij vergeten die betuigingen der blijdschap en der dankbaarheid, toen hij zag hoe proper en welgemoed — en hoorde hoe wel oppassend de jongens waren; — en toen de zwaargebouwde man, den volgenden dag, bij 't uitgaan van de kerk, haastig door de menigte henen-drong en zijne knapen, die tot 18 jarigen leeftijd van hem gescheiden zijn, diep bewogen, kustte en vaarwel zeide, — toen waren, geloof ik, velen der omstanders niet minder getroffen dan onder de hartelijke rede, zoo even aangehoord.

Eene wel oppassende Noordbrabantsche vrouw verneemt van stadgenooten, die het Huis hebben bezocht, dat haar zoon ziek is. Zij heeft reeds dertien kinderen gehad, maar kan haar jonchien, te Alkmaar, niet vergeten. — Een stads-schrijver heeft wel voor haar een brief geschreven, om naar den toestand van den jongen te vernemen, maar zij kan het antwoord, hoewel denzelfden dag verzonden, niet afwachten. Reeds den volgenden dag wordt de reis van bij de 40 uren aangenomen. Dit zegt veel voor eene vrouw en moeder als zij, die „nog nooit zoo verre geweest” was. In Rotterdam zou ze verdwaald zijn, had een vriendelijk heer haar niet naar 't spoor gebragt. „Dag T., dag mijn jonchien,” en zij knijpt hem in de hand, „wel wat ben ik blij, dat ou weer beter zijt, moeder

was zoo ongerust. — Zie, kijk! wat ziet ou er neities uit en meneer zeit dat gij timmeren leert, wel dat is goed, mijn jonchien, een timmerman kan veel gelt verdienen. — En nw vader en bruurs en zusters zijn ook nog wel en hier heb ik wat moppies voor gij.” — Later neemt zij afscheid van hem in de werkplaats. Haar kleed en kapsel, hare taal, als zij de jongens toespreekt, en bovenal haar liefdebetoon jegens haar kind, — men kan het de jongens aanzien, — geven hunne eigenaardige indrukken. Sommigen trekken de schouders dicht bij elkander en spannen de lagchend toegeknepen lippen wijd uit; — die muts staat ook zoo geweldig hoog! Anderen zeggen met de oogen: „wat heeft T. toch een goede moeder!” — „Kom, nu ga ik maar weer heen; — dag T., dag mijn jonchien! Gij moet ou maar goed gedragen en doen als de meneer zegt en bidt alle daag een Vader ons voor uwe moeder, — dat doet zij ook voor ou.” — En de goede vrouw die „met luje beenen” gekomen is, gaat met vlugge beenen weêr naar huis (om, gelijk ’s ochtends, 6 uur te voet af te leggen) — want zij weet dat T. ’t goed heeft.

IX. Briefwisseling der opvoedelingen.

Het schrijven van brieven geschiedt in den regel alleen op zon- en feestdagen. Alle inkomende of uitgaande brieven worden door den Directeur gelezen en voor gezien geteekend. De schrijfbehoeften hiertoe worden kosteloos aan de jongelingen uitgereikt. — Tot een bewijs, dat er van de vergunning tot het schrijven van brieven dikwerf gebruik gemaakt wordt, kan strekken dat er in ’t geheel reeds 492 brieven zijn verzonden; — het getal der ontvangene brieven bedraagt 313. Uit deze cijfers te oordeelen staat de liefde der ouderen in ongunstige verhouding tot

die der kinderen, 't geen niemand verwonderen zal bij een Huis als dit. — Evenwel dient opgemerkt te worden dat hier de gelegenheid genegenheid geeft en daar de betaling der dubbeltjes port en frankering alligt zwaar valt. — Uit den stijl en inhoud van der jongens schrijven blijkt duidelijk, dat ze in 't brieven schrijven vorderen. — Die er nog niet toe in staat is, wordt door een meer geoefende geholpen. In 't eerst ging dit schrijven voor anderen meestal met tegenzin gepaard; thans wordt deez' liefdedienst met meer genoegen waargenomen. Schier alle brieven der jongens bevatten de blijmoedige uiting der dankbaarheid voor het vele goede, dat ze hier genieten en de eenvoudige mededeeling van bijzonderheden aangaande het leeren, het ambacht, het kerkgaan, het wandelen, enz. Dat er somtijds regt eenvoudige en naïve zinnen voorkomen is ligt te denken. Eenige aantekeningen uit het correspondentie-boek, waarin alle ontvangen en verzonden brieven worden aangeteekend, mogen hiervan getuigen.

A. schrijft: „Oom, wat heb ik het hier goed, — in de gevangenis kwam ik geen blad van een boom te zien, maar hier gaan wij des zondags buiten naar kerk en uit wandelen en hebben boter op ons brood.” B. meldt van de aankomst der jongens uit Rotterdam: „wat waren er een menschen bij, toen wij te Alkmaar kwamen, zij zeiden: „wat kleine druitels zijn dat!”” Er waren ook bij, die mij kenden. „Daar is hij ook weer, die al zoo lang uit de stad van daan is.”” O wat een verdriet was het voor mij om zulks te hooren.” C. meldt aan zijne moeder: „Gij hebt zooveel voor mij gedaan, maar al de goede raadgevingen heb ik in den wind geslagen. Ik heb God bedroefd door de zonde, maar ik ben opgestaan, gelijk de verloren zoon, en heb mij verbeterd,” en verder: „nog 17 maanden, dan word ik ontslagen, — dan zal ik voor u zorgen.” D. schrijft aan zijnen vader, die van zijn verblijf in de gevangenis hoog opgeeft: „Ik verblijd mij, dat gij afslag van straf krijgt en het daar zoo goed

hebt, — maar moogt gij des zondags ook uit wandelen gaan, zoo als ik? — moogt gij ook buiten naar 't Huis des Heeren gaan, zoo als ik? — Wij zijn hier aan weezen gelijk,” en verder: „het is raar dat moeder u niet schrijft, want van zijne vrouw geen’ brief te ontvangen, doet iemand altijd veel verdriet.” E. zegt: „Als gij niet meer van mij weten wilt, dan moet gij het maar schrijven, dan weet ik waar ik mij aan houden kan.” F. meldt o. a.: „het woord vrijheid is een aangenaam woord, maar wat zou er van mij geworden zijn, als ik in vrijheid gebleven was. — Ik hoop dat ik door mijn gedrag vergoeden kan, wat mijne moeder nu verdriet over mij lijden moet. Er is menig burger jongeling, die niet zoo goed eene opvoeding ontvangt, als wij hier. Oppassen is hier de boodschap, maar dat is overal zoo!” G. deelt mede, „als ik hier uit kom, hoop ik, dat ik als een goed werkman teregt kan komen en niet weer als een bedelaar behoef rond te zwerven. H., wiens lust voor de zeedienst thans voldoening vindt, schreef: „In 1854 heb ik al toestemming van mijn vader gehad, om naar zee te gaan, maar toen was ik nog te klein en naderhand viel ik in handen der Justitie. Ik wil liever mijn leven voor het vaderland laten en doen gelijk de Ruyter en Tromp; opdat ze niet kunnen zeggen: „H. is bij zijn moeder aan de pappot gebleven.”” Neen, dit zal nooit gebeuren.”

De brieven van familie-betrekkingen en vrienden zijn veelmaal getrouwe afdrukken van geveinsdheid, diepe eenvoudigheid en verregaande bekrompenheid in de bevordering van der jongens belangen. Zoo schreef een vader, die verscheidene jaren in hechtenis was: „ik kan in der eeuwigheid niet toestaan, dat gij naar de zee gaat. Zoudt gij denken, dat ik niet als vader voor u zorgen zou, — voor u, die mij van God zijt aanbevolen?” enz. enz. — In een ander schrijven blijkt de slechte verstandhouding, die er onder zoovele armen-familiën heerscht: „Gij moet

niet weer aan oom schrijven, want uw moeder heeft hem om te leene gefragt het Briefe Porte, maar heij heeft haar nit willen leenen. — Gij moet u maar getroosten, want u tijt krent al in en u grotmoeder kaan alle daagen sterfen en uwen oomen en zeinen frauw, die hebben oor laten leggen noch schlimmer als eenen hond." Later schrijft dezelfde: „grotmoeder is overleeden en begraafen en den inboel die hebbe wij ook allemal en de kopelementen van Muy," enz. enz. Een derde meldde: „Als uw moeder zoo brutaal niet was geweest, dan had u zoo een zware straf niet gekregen, — maar dat is niets waard. Neef, blijf maar braaf oppassen." Eene moeder berigtte: „Ik ben nu al voor de tweede maal naar de Ommerschans gevoerd en als vader niet beter oppast zal hij nog wel jaren lang in de schans moeten blijven, die is de oorzaak van het ongeluk in onzen toestand." Een ander betuigde: „In de eenzaamheid betreurt vader zijn ouden gang en ook uw vonnis en het valt mij zwaar te moeten zeggen: „al wat God doet is aangenaam en zoet." Bij uwe afwezigheid hoorde ik wel drie duizendmaal de deur opengaan en hoorde ik uw stap over de vloer en dan ging ik weer naar de ligplaats, waar gij gewoon waart te liggen, 't is of uwe 4 jaar wel eene eeuw geweest zijn en dus kunnen wij tot de zeedienst nimmer onze toestemming geven." Een zusje schreef, uit de gevangenis, aan haren broeder: „een beest is nog zorgelijk voor zijne jongen, maar zulke ouders worden door een beest beschaamd gemaakt," en zijne moeder over haren man: „waar uw vader is weet ik niets van, — hij is al een jaar de schans uit; dus hij stelt geen belang meer in zijne vrouw en kinderen." — Zeer curieus werd aan een jongen berigt: „Wij hebben gehoord, dat te Woerden het kruidmagazijn gesprongen is en dat het huis van verbetering ook veel schade geleden heeft, dus geachte zoon wij verwachten ten spoedigste een brief terug (op het adres stond duidelijk genoeg aan te Alkmaar.) Ook aan dezen jongen

werd de toestemming voor de zeedienst geweigerd; „gij kunt met u grootvader en u vader zaam op den etak varen.” Een ander berigt het overlijden van haren man en schrijft verder: „maar kint wij zelle maar op het Opperwezen vertrouwen, dat die zijn ziel in vrede heeft aangenomen, want uw vader was dog maar een suklaar op de wereld en ik hoop, dat gij een opvolger van vader zult worden. — Een zuster deelde mede: „vader kan niet overkomen, want de reis kost 7 gulden en hij verdient weinig en als hij 5 stuivers verdient heeft, gebruikt hij er 3 voor jenever.”

Zoo zouden we kunnen voortschrijven, om uit een tal van brieven aan te toonen, hoe eene zeer talrijke volksmassa in Nederland nog op een zeer lagen trap van beschaving staat. Hier is het de nijd en twisting, die er heerscht over het mijn en dijn in vele familiën, — dáár de huichelende dankbaarheid jegens degenen, die men in zijn belang zoekt te winnen, — hier de zoete taal van geveinsde vriendschap en liefde om de uitgaanskas van den opvoedeling meester te worden, — daar het dikwerf door gevangenen gebezigde God onteerende: „de Heer heeft dit zoo beschikt,” wat wij u met menig ander staal van diepe onkunde, verregaand bijgeloof en zedelijk verval zouden kunnen mededeelen. Maar genoeg, voorzeker, tot een krachtigen spoorslag voor allen, die eenigen invloed kunnen uitoefenen op de volksopvoeding, om deze met den meesten ijver te bevorderen! Mogten deze mededeelingen hiertoe opwekken!

X. Uitspanningen.

De boog kan niet altijd gespannen zijn. De waarheid van dit spreekwoord wordt bij de opleiding van jonge lieden in onzen tijd, tot hunne schade, dikwerf te weinig gewaardeerd. Met het oog op de Dag- en Werk-indeeling blijkt, dat in het Huis een groot deel van den dag aan onderwijs en opleiding wordt toegewijd. Hoezeer hierbij gedurige afwisseling wordt in acht genomen, en zooveel mogelijk een aangename toon heerscht bij de verschillende takken van onderwijs, toch zijn de uren van uitspanning voor het jeugdige volkje dubbel aangenaam. — Geen wonder die vreugde over meerdere vrijheid van knapen, die voor een groot deel als halve natuurkinderen, staag naar eigen zin en lust, zonder bepaald toezigt daar henen doolden in de straten der steden of langs de velden en heiden van ver verwijderde streken.

Dagelijks in de aangewezen uren, vooral des zomers, vermaken de knapen zich op de binnenplaats. Het is een regt interessant gezicht, dat vrolijk gejoel door elkander, van zoo vele en zoo verschillende jongens. Die der groote steden, 't is hun aan te zien, zijn in kunsten en grimassen merkelyk verder gevorderd dan die van 't platte land. Onwillekeurig doen ze u denken aan de bekende, met zooveel tact beschreven „Hollandsche jongens.” Die van het platte land, zich onderscheidende door meerdere eenvoudigheid, missen veelal dat meer levendige, doch winnen het meestal in kracht. De levendige Hollander, de goede Zeeuw, de gulle Overijsselaar en Geldersman, de eenvoudige Limburger en Noordbrabanter, allen betoonen op eigenaardige wijs hun genoeg, terwijl het den opmerker niet ontgaat hoe die levendigheid soms met echte kwâjongenszetten, — de goedheid met diepe eenvoudigheid, — de eenvoudigheid met sluwheid gepaard gaat. — De verschillende dialecten, die men waarneemt, — de onderscheidene liedjes, die aangeheven worden en waarvan

men, zoo noodig, de schadelijke strekking doet inzien, — het onderscheid in de keus der spelen en de verschillende groepjes, hierdoor gevormd, — de kameraadschappelijke verbindtenissen, die er door goeden en kwaden gesloten worden; de gesprekken, die zij voeren, — de verhalen uit de ouderlijke omgeving en die hunner voormalige woonplaats, — alles geeft rijke stof tot hoogst belangrijke opmerkingen, inzonderheid met betrekking tot de zoo moeilijke kennis van het kinderhart, — dat in dit Huis, bij de onnoozelheid der jeugd, niet zelden eene ontwikkeling der zonde openbaart, die men slechts bij rijperen leeftijd zou mogelijk achten. — Het springt dus in het oog, hoe goed het voor deze hoogst noodzakelijke waarneming is, dat de jongens bij hunne spelen een' tamelijk ruime vrijheid genieten. Intusschen zou deze vrijheid ligt bij deze kleinen, als bij zoovele volwassenen, in bandeloosheid ontaarden, wanneer ze niet door bepaald toezigt in de stokken gehouden wierde; daarom geschieden de uitspanningen der jongens steeds onder toezigt van een der Bewaarders. Dikwijls worden hunne spelen bepaald door den Bewaarder geleid en hieruit kan vooral zijne meerdere of mindere geschiktheid, om met kinderen om te gaan, blijken.

Zoodra de bel van het Huis, die het begin en einde van elke werkzaamheid aanduidt, het signaal geeft, stellen zich de jongens in orde, om hunne vrije spelen met marcheren af te wisselen. — De Bewaarders, meestal ontslagen militairen, voeren hierbij het kommando en zorgen dat de oefeningen trapsgewijs klimmen en tevens voor de noodige verscheidenheid bij de exercitiën. De zangmarschen der kleine militairen, wier geoefendheid weinig te wenschen overlaat, zijn vooral nuttig, wijl zij het maatgevoel versterken en aangenaam, wegens de vrolijke toon, die hierbij allen bezielt. Zoo gaan uitspanning en inspanning hand aan hand.

Verder wordt aan sommigen toegestaan in den tuin van

den Directeur werkzaam te zijn en aan zieken, daarin te wandelen. Eene verzameling van bloemenbakken, die door de timmerjongens vervaardigd worden, en waarbij ieder voor de zijne moet zorg dragen, geeft mede hare aangename zijde en bevordert de verzachting der zeden.

Bij ongunstig weder en des winters dient de eetzaal tot plaats van uitspanning. — Het dam- en domino-spel, het ringwerpen, de gapert en het eenzaamheid-spel (solitude) strekken dan tot opscherping en vermaak. Als een bewijs van vlugge bevatting en krachtvolle inwendige aanschouwing, stippen wij hier aan, dat een jongen, die het laatste spel slechts weinige malen gespeeld had, het zonder slag of stoot, geblinddoekt, afspeelde.

Tot de wekelijksche uitspanningen behoort vooral het doen van wandelingen, onder geleide van den Directeur of Adjunct-Directeur en een of twee Bewaarders. Het nut hiervan zal niemand betwijfelen; moeder natuur is zulk een' goede leermeesteresse. — Het is een feit, dat een jongen, die vóór de oprigting van 't Verbeterhuis, op jeugdigen leeftijd in hechtenis genomen was, bij zijn ontslag vroeg: „wat dier is dat?” — Hij kende zelfs het schaaft niet. — Zulk eene verkrachting der menschelijke natuur heeft thans, — Gode zij dank! — bij 't Nederlandsche gevangeniswezen opgehouden. Thans kunnen middelen ter hand genomen worden, die in de strafgevangenis onmogelijk toegepast, maar zoo veel te meer tot nut der opvoedingen in het verbeterhuis aangewend kunnen worden. Een tal van vragen en opmerkingen worden dan ook bij deze wandelingen gedaan over boomen en bloemen, over granen en vruchten, over grondsoort en grondbewerking, over diersoorten en wat al meer!

De eerste dezer wandelingen, drie dagen na hunne aankomst alhier, was zeer opmerkelijk. Nimmer zal ik de verrassing der knapen en de genoegelijke uitdrukking, die op elks gelaat te lezen stond, vergeten, — en toen ze aan den weg naar het lieve Heilo vrijheid erlangden

om uit het gelid te gaan en bloemen te plukken, — was 't een roerend schouwspel, hoe de jongens, waarvan velen zoo lang in de gevangenis waren opgesloten geweest, zich verheugden in Gods schoone schepping. Dat vreugdebetoon, zich uitende in zeer verschillende vormen, had bij velen iets van die dierlijke vreugde, die de landman opmerkt, als het jonge vee, den stal verlatende, zich verblijdt in frissche lucht en grasrijke weiden. Geen wonder, dat later in schier alle brieven vermeld werd, „en als wij goed oppassen, dan gaan wij des Zondags uit wandelen.”

Wij kunnen ons niet onthouden van de vermelding eener wandeling naar Bergen. Nadat de schoone bosschen van de Heerlijkheid aldaar door een deel der jongens zijn bezigtigd, verzamelen zich allen op een bepaald punt, nabij het dorp. Een veertigtal der grootste jongens gaat met ons, regt aan regt af, naar het strand der Noordzee. Hoe vreemd stonden velen te kijken, toen ze voor 't eerst van hun leven de zee zagen. Na de armen en beenen eens goed afgespoeld te hebben volgde, duin op duin neer, de terugtocht. Schoon goed uitgerust, waren er toch, die 't loopen zwaar begon te vallen. Te Bergen werd evenwel rust gehouden en allen, ook de kleine mannen, die onder toezigt van een Bewaarder waren achtergebleven, om bramen en beukenootjes te zoeken, onthaald op een ration brood met water en melk. Na één uur rust waren aller krachten zóó goed hersteld, dat het verder huiswaarts keeren bijna geheel zingende plaats had. Te huis gekomen, vonden de jongens hun middagmaal — vleeschsoep — tot een avondmaaltijd opgedischt. Allen hadden zich ongemeen vermaakt en betuigden luide hunne erkentelijkheid voor 't genot van den dag. — Geen wonder, dat na het eten velen „schier dood van vaak” en een kwartiertje na de bedklok aller oogen gesloten waren. Voor mij zelven was deez' dag ook bijzonder aangenaam; — het heerlijke weder, — dat omdolen in de oude wijk- en werkplaatsen der aloude Kaninefaten, — de prachtige vegetatie bij

zoo veel ander natuurschoon in die te weinig bezochte oorden, — schonken mij wezentlijk genot, 't welk ruim kon opwegen tegen de vermoeijenis aan dien uitstap verbonden; — maar 't meest genoegen gaf mij de ervaring, dat zoo groot een aantal gevonnisdde jongelingen en knapen, uit den meest verwaarloosden stand des volks, bij 't genieten van volkomene vrijheid gedurende de wandeling, (sommigen waren nu en dan een gezigt ver verwijderd) zich ordelijk en flink hadden gedragen. Op 't appél te Bergen was geen der manschappen absent; door vertrouwen wordt vertrouwen gewonnen.

Verder ontvangen de jongens jaarlijks bij de viering van den verjaardag van den Directeur, alsmede op kers-tijd en tegen nieuwjaar van hunne Godsdiensleeraars, op de verjaardagen van sommige beambten, op St. Nicolaas en den dag van het jaarlijks examen eenige versnaperingen, die hun gevoel van dankbaarheid opwekken en den lust versterken tot volharding in ijverige werkzaamheid. Vooral de dag van het jaar-examen is een vreugdedag. — De jongens, vroegtijdig in 't zondagspak, begeven zich eerst naar school, waar hunne werkzaamheden door toepasselijke liederen worden afgewisseld, — daarna worden verschillende exercitiën en zangmarschen uitgevoerd, — vervolgens in de gymnastiekschool proeven van bekwaamheid afgelegd en eindelijk, na het middagmaal, de werkplaatsen bezocht, waar zij bewijzen geven van hunne vorderingen in de ambachten. Een en ander geschiedt in tegenwoordigheid van de Commissie van toezigt en bestuur, van uitgenoodigde gewestelijke en stedelijke autoriteiten, van 't Hoofd-Bestuur en dat der afdeeling alhier van 't Nederlandsch Genootschap: tot zedelijke verbetering van gevangenen en de Godsdiensleeraars van 't gesticht. — 's Namiddags worden op de ruime binnenplaats tafels en banken aangerigt, en de jongens, in tegenwoordigheid van al de beambten van het Huis, op koek en bier onthaald. Dan

stemmen de wapperende vlaggen, de vrolijke liederen en ook de wandeling, die vervolgens gehouden wordt, tot gepaste vrolijkheid en is deze dag vooral een krachtig middel, om tot het goede aan te sporen en juiste begrippen te geven van gepaste vrolijkheid, waaraan het bij de lagere standen maar al te veel hapert.

Somtijds wordt ook van de gelegenheid gebruik gemaakt, tot gepaste uitspanning en vorming van verstand en hart. — 't Is de 19 Februarij 1859. Bij 't middag-appél worden de lederen gevangenis-petten, zoo ongezond als wanstaltig, afgeschapt en door mutsen, als bij de marine, vervangen. „Jongens! een nieuwe pet op 's Konings verjaardag! — zonder klep, — om vrij te leeren uitkijken en opkijken. Pastop, dat je goede vaderlandsche jongens wordt, — met een helder hoofd en deugdzaam hart, — dan behoef je nooit de oogen beschaamd neer te slaan! Er zullen nu maar drie van die akelige gevangenis-petten bewaard blijven, — voor hen, die in de strafcel komen! — Maar daar willen we van daag niet aan denken. Van morgen rosijnen in het brood, — en van avond weêr en nu een nieuwe pet! — Jongens, de mutsen af! Leve de Koning! — Wat? — tot X — gij kleine man, roept niet meê, en dat nog wel een Hagenaar? — Jongens, toen we laatst de Vaderlandsche geschiedenis waren doorgeloopt, was toen niet de laatste merkwaardige gebeurtenis onder Koning Willem III: 1857, oprigting van het Huis van Verbetering en Opvoeding te Alkmaar? — En die jongen zal geen „leve de Koning!“ roepen?” — Hij wordt voor 't front en in een hoek gesteld. „Zoo ondankbaar willen wij niet zijn, jongens!“ — Ik geloof niet, dat de wind gunstig behoefde te zijn, om de herhaling van deez' jubel op de Vest te kunnen hooren.

XII. Aankomst en Ontslag der Opvoedelingen.

Het moet den menschenvriend smartelijk aandoen te zien, dat reeds jeugdige knapen, door Rijks-veldwachters en Politie-agenten, de poort van een gesticht worden binnengeleid, waarin ze, gedurende korter' of langer' tijd, in hechtenis moeten blijven; de gedachte nogtans, dat schier geen artikel onzer wetgeving een krachtiger bewijs geeft van de vaderlijke magt, die onze wetten kenmerkt, dan art. 66 van het straf-wetboek, verzoent hem met deze schijnbaar harde bejegening, — ja, doet hem met dankbaarheid erkennen, dat die opsluiting het waar belang van den verwaarloosden knaap ten doel heeft. — Dat ook menig jongen bij zijne opname in 't Huis denkt, wat een hunner, — een kleine Fries, — schreijend uitsprak, „ik wol nei mem ta! — ik wol nei mem ta!” is zeer natuurlijk. — Intusschen blijkt hem eerlang, dat het liefdebetoon hier meestal van edeler aard is, dan hij het kende en meer voordeelig voor zijne ontwikkeling.

Vóór dat de opvoeding op transport wordt gesteld, ontvangt de Commissie van toezigt en bestuur hiervan berigt. Ook stelt zij er hoogen prijs op, dat door de respective Regtbanken aan hare uitnoodiging worde voldaan, met haar te dienen van advijs, omtrent zijne godsdienstbelijdenis, het voormalig leven, de geaardheid en huiselijke omgeving van den knaap; — welke kennisgeving, inzonderheid voor den Directeur, hoogst belangrijk is, wijl hij zich zooveel mogelijk in den voormaligen toestand der jongens moet kunnen verplaatsen, om hen zoo te leiden, als hun belang vordert.

Bij de aankomst van opvoedelingen worden in den regel de volgende stukken overgelegd: het Extract-

vonnis, ¹⁾ het Geboorte-Extract, — de Order voor Transport, de Transportlijst van de kleedingstukken en verdere goederen en het Signalement.

Dat de jongens bijna allen diep verwaarloosd het gesticht binnen treden, is reeds met een enkel woord gezegd en wordt in het volgende hoofdstuk nader aangewezen.

Te Munchen worden de bedelaarskinderen, bij de intrede in een gesticht, in hunnen staat van afzigtelijke morsigheid en met lompen bedekt, door een bekwaam teekenaar afgeschetst. Die beeldtenis wordt zorgvuldig bewaard en als de jongeling gereed staat het huis te verlaten, hem voorgehouden. Met ontroering staart hij ze aan. Hij kan zich schier niet voorstellen zóó te zijn geweest. — Men stelt hem zijn beeld ter hand en hij moet onder eede verzekeren, de schets geheel zijn leven te zullen bewaren. In 't Fransche Mettray, — in navolging hiervan ook in de uitmuntende landbouw-kolonie te Rijsselt, bij Zutphen, en in 't Verbeterhuis alhier poogt men wel niet zoodanige uiterlijke- maar de innerlijke schets, die van het hart, te ontwerpen.

Daartoe houdt de Directeur aantekening van de gesprekken met den opvoedeling bij zijne komst en later, welke aantekeningen in verband tot de ontvangene inlichtingen, de bouwstof leveren voor levensschetsen, die hem bij de opvoeding in menig opzigt groote dienst bewijzen.

Nadat de opvoedeling in tegenwoordigheid van zijn' geleider is toegesproken over de reden, waarom- en het doel, waartoe hij hier is, enz., wordt hij zorgvuldig gereinigd en gekleed. Hij schijnt daarna dezelfde jongen niet meer en 't is hem aan te zien, dat de zindelijkheid

1) Hieruit dient wel te blijken, dat de opvoedeling is *vrijgesproken*, op grond dat hij *zonder oordeel des onderscheids* zou hebben gehandeld.

hoogst weldadig werkt op ligchaam en geest. — Er wordt dan op nieuw een gesprek met hem aangeknoopt over zijn voormalig gedrag en ongelukkigen toestand, — over het goede, dat hem in dit Huis zal worden geschonken, — over de pligten, die hij zal hebben te vervullen, — het ambacht, waarin hij zal worden opgeleid, — de genoegens, die hij bij een wel oppassend gedrag zal smaken, — de straf, die er volgt op ongehoorzaamheid, — het geluk, dat hij eenmaal in het maatschappelijk leven zal genieten, wanneer hij als een braaf en kundig jongeling het gesticht verlaten zal. — 't Is dan menigeen aan te zien, dat er eene mengeling van aandoeningen in het gemoed omgaat, — maar ook dat het hart dan ruimer wordt en deel neemt aan 't geen de mond betuigt; „ik zal altijd braaf oppassen.” — Bij het middag-appél (de nieuw aankomenden worden doorgaans 's ochtends aangevoerd) worden al de opvoedelingen in order en de „nieuweling” voor 't front gesteld. Dan worden allen toegesproken en op de verplichtingen gewezen, die zij jegens den nieuwen broeder te vervullen hebben. Vervolgens geven de knapen hem, bij 't marcheren naar de eetzaal, achtereenvolgend de hand en wordt in 't gebed voor het middagmaal den zegen des grooten Opvoeders voor het heil van den knaap eerbiedig afgesmeekt.

Tot verdere inlichting kunnen dienen de volgende opgaven.

A. Ouderd. bij hunne aank. B. Geloofsbelijdenis.

Van 6—8 jaar.	Van 8—10	Van 10—12	Van 12—14	Van 14—17	TOTAAL.	Ned. Ger.	Doopsgezind.	R. Catholiek.	TOTAAL.
5	14	22	28	25	94	35	1	58	94

C. Uit welke Provinciën afkomstig.

Noord-Brabant.	Gelderland.	Zuid-Holland.	Noord-Holland.	Zeeland.	Utrecht.	Friesland.	Overijssel.	Groningen.	Drenthe.	Limburg.	TOTAAL.
27	10	17	25	2	2	2	1			8	94

D. Tijd van duur der opsluiting.

1 Jaar.	2 Jaar.	3 Jaar.	4 Jaar.	5 Jaar.	6 Jaar.	7 Jaar.	8 Jaar.	9 Jaar.	10 Jaar.	11 Jaar.	12 Jaar.	TOTAAL.
3	6	9	10	16	11	10	6	3	2	8	10	94

E. Voor welke wanbedrijven terecht gestaan.

Bedelarij en landloopertj.	Overtreding van bijzondere wetten.	Verwonding	Diefstal.	Brandstichting.	Schade berekkend.	TOTAAL.
42	1	1	40	9	1	94

Twee maanden vóór het ontslag wordt hiervan door de Commissie van toezigt en bestuur kennis gegeven aan het Hoofdbestuur van het Genootschap: tot zedelijke verbetering van gevangenen, met vermelding van de namen en woonplaats der ouders of voogden, het beroep waartoe de jongelingen zijn opgeleid, hun gehouden gedrag, het vermoedelijk bedrag hunner uitgaanskas, de plaats hunner bestemming en verdere inlichtingen, die noodig mogten zijn.

Veertien dagen bevorens wordt deze kennisgeving gedaan aan den betrokken Commissaris des Konings.

Behalve deze maatregelen der Commissie tracht de Directeur vroegtijdig, door correspondentie, den opvoeding

gestrooid, volgt de stille terugtocht naar 't Verbeterhuis. Daar is het ontbijt of avond-eten hun wachtende, 't welk bij deze gelegenheid bij wijze van begrafenismaal wordt genuttigd. — Wij houden ons overtuigd van de goede vrucht, die elke uitvaart achterliet, — om welke te bestendigen nu en dan de schoon aangelegde rustplaats der dooden alhier met de opvoedelingen bezocht wordt en waarbij het niet ontbreekt aan opmerkingen van sommigen, die hoop geven, dat hun wél leven van goede vrucht getuigenis zal geven.

XIII. Het vroeger' leven der jongens.

Geen gesticht van opvoeding in Nederland bevat zoo diep verwaarloosde knapen als het onze.

Niet zonder ontroering kan de menschenvriend zich verplaatsen in den hoogst treurigen toestand van zoo vele honderden kinderen, ook in ons vaderland, die, verstoken van regtgeaarde ouderliefde en ouderzorg, een zeer kom-mervol leven te gemoet gaan. Indien de hand der Goddelijke Voorzienigheid niet met ontelbaar vele en velerlei middelen werkzaam ware, — hoeveel meer dezer ongelukkigen zouden er struikelen en vallen!

Gelukkig Nederland, waar zoo vele krachten worden dienstbaar gesteld, om de veelsoortige ellende der lagere volksklasse te verminderen! Mogten die krachten staag vermenigvuldigen en in onderling verband te zamenwerken tot waarachtig volksbelang! Zeker zal dit geschieden, wanneer die ellende meer van nabij gekend wordt. Men wrake dus niet, wanneer wij, met het oog op de jongens van 't Verbeterhuis, de gordijn, die de treurige verborgenheden van 't leven der lagere volksklasse voor velen bedekt, een weinig opheffen.

Men behoeft geen geneeskundige te zijn, om de lichamelijke verwaarloozing der knapen bij hunne aankomst op te merken. Die kleine gestalte, dat bleeke uitzigt, — die onbepaalde

of strakke blik, — die klierachtige — en andere uitwendige ongesteldheden, — toonen duidelijk gebrek aan gezond voedsel, goede kleeding en dekking, en zindelijke verpleging. — Op het gezigt er van denken wij ook aan ouder-schuld en ouderleed, die ook het kind moet boeten.

Dat de verstandelijke en zedelijke ontwikkeling der kna-pen niet minder ongunstig is, behoef ik naauwelijks aan te merken. — Waar de huisselijke kring afbreekt, wat de natuur tracht op te bouwen, 't school- en godsdienst-onderwijs geheel of ten deele verzuimd wordt, — waar de jeugdige knaap in dagelijksche omgeving is van 't ruw gemeen, als landlooper rondzwerft of als bedelaar slentert langs de straten onzer bevolkte steden, daar moeten zich wel de treurigste verschijnselen openbaren. — Waar ordeloosheid en onzindelijkheid, twist en mishandeling, luiheid en verkwisting, leugen en bedrog, ontucht en diefstal de tooneelen vormen, waarop ook de knaap zijn rol speelt, wat moet daar van den knaap zelve worden!

't Zou een zeer belangrijk onderzoek zijn, maar dat ons hier te ver zou afleiden, na te gaan, hoe de Goddelijke rigtingen van 't kennen, gevoelen en willen, in den menschelijken geest berustende, door verregaande verwaarloozing en min of meer opzettelijken dwang in ongoddelijke, wat zeg ik, in duivelsche miswijzing ontaarden. Maar genoeg; — leest men ook druiven van doornen of vijgen van distelen? —

Ik wil u uit de biographiën van mijne jongens eenige schetsen geven.

A en B, twee jongens uit den Achterhoek, beide uit een dieven- en bedelaars-huisgezin afkomstig, waar, vooral in 'teene, de borrelflesch niet vergeten wordt en zich tooneelen voordoen van gedurigen twist en tweedragt, — worden reeds in de prille jeugd in 't bedelvak en landlooperij opgeleid. — Voorzien van veldketel, brood- en aardappelzak, doen ze togten van 4 weken en langer en brengen dan ieder een sommetje van 3 à 4 gulden t'huis. —

Is de een met het stelen van beschuit en de ander van aardappelen en brood begonnen; — bij 't vernachten in de boerenstulpen en 't voorbijtrekken langs boomgaard en vruchtakker vermenigvuldigt en verergert de diefstal. — In een brandspuithuisje gevangen gezet, blazen de jongens met alle kracht op twee gevonden koehoorns; — de schooljeugd trapt de deur open. — De twee kleine schelmen maken beenen. — Eerst na 8 dagen worden ze veiliger geborgen.

Beide knapen ligt de diefstaligheid op 't aangezicht, — zijn korselig, ligtgeraakt en geven den sluwen sluiker hunner woonplaats geen haar breed vooruit, om anderen door den schijn te bedriegen.

C. Een ondernemende kleine Noordbrabanter gaat met broeder en twee vriendjes een centje vragen. — 't Gaat, als meestal, op den boer. — Dat horologie en die sigarenkoker, daar in de vensterbank, is te groot eene prooi, om te laten liggen! — En niemand t'huis? — Het raam wordt opgeschoven, — de aap is binnen. Op raad van een der vaders wordt het horologie onder een mesthoop verborgen. — Als er, gedurende eene week, niemand naar vraagt, — zal vader het in de stad verkoopen. Maar nog denzelfden avond wordt het kwaad ontdekt. Van de 4 jongens, op transport gesteld, weet onze maat te ontsnappen, — zet zich-zelv' met een bootje over de rivier, leent geld van de familie, — ijlt van R. langs 't Spoor naar zekeren polder, werkt daar twee maanden, — wordt 2de stalknecht te Amsterdam, — wil daarna nog eens thuis een kijkje nemen, maar — valt in den doos. — De jongen is zoo ruw als hij ondernemend is.

D. Als de vader van D. t'huis is, slaat hij hem bij het minste vergrijp, zooals het volk zegt, „op zijn ziel.” — En als vader met saafjet in 't Buitenland rondvent, volgt moeder dezelfde methode. Geen wonder, dat D. gedurig wegloopt, en dan soms 2 maanden uitblijft, zonder dat moeder weet waar, — en dan bedelt en dan — want hij is zoo

vlug als de wind en listig tevens — wilde konijnen en everdassen en otters vangt! 't Is winter. — D. heeft schaats gereden. — Hij treedt 's avonds te 5 ure de openstaande kerk binnen en valt in slaap. — Hij ontwaakt. De kerk is gesloten. — Hij klimt, om naar buiten te komen, op de communie-bank, — wil zich aan twee waskaarsen vasthouden, maar de een breekt na de ander. Hij trekt zich door middel van gordijn-touwen op de offerbus, maar stort met deze naar beneden. 's Avonds te 11 ure vindt de koster, door de hooger opgetrokken brandende lamp onraad vermoedende, de bus in stukken over den grond en den knaap slapende tusschen de stoelen.

De ouders van den vluggen jongen hebben wat op hun geweten, — als ze — en dat zullen ze wel — er nog een hebben.

E en F. Zijn dat broeders? — die twee jongens, ongelijk van oogen, van gelaatskleur en vorm, van lichaamsbouw en nog meer van geaardheid? — Vader was eerst een weloppassend man en de oudste zoon is ook flink gespierd en kloek. — Vader is kort na zijne geboorte een erge dronkaard geworden, en de jongste is een bleek, schichtig, verontzenuwd manneke, dat dronkenmanszetten doet, — schoon nuchter zijnde. — De regtbank heeft wél gedaan vader naar Ommerschans, en de jongens, tot hun 18de jaar, naar 't Verbeterhuis te zenden.

G, een zwarte, echt vuile, door de natuurlijke pokken geschonden, volbloed grensbewoner wordt de poort binnengeleid. — Er ligt veel gemeens in dat gelaat. „Dat is een deugniet van 't eerste soort,” oordeelen sommige beambten. „'t Is een natuurmensch,” is mijn advies, „met veel goed en kwaad; — hij zal al ligt een sieraad van dit Huis worden. — „Wat doet je vader, mijn jongen?” — „Vielspielder, mynher!” — „Houd je veel van je vader?” — „Neen, mynher!” — „En waarom niet?” — „Hij drinkt zich alle daag sat, mynher!”

De jongen kent nog geen letter.

H. Van een fatsoenlijk winkelier, een zeer onfatsoenlijk herbergier en eindelijk een liederlijke polderjongen; zoo was de vader van H. — En moeder is naar 't buitenland getrokken. — Waarom? — Waartoe? — Vader was een dronkaard van 't gemeenste soort. — Als hij 's nachts t'huis kwam, en de kinderen geen warme spijs klaar hadden, volgden vloeken en mishandeling, — en, was hij doornat uit de sloot teruggekeerd, — en zij hebben 's ochtends de kleêren nog niet gedroogd, — dan is de polderman een bolderman. — „Je bent mijn jongen niet meer, je kunt wel heen loopen,” — schreeuwt hij. — zóó is H. een bedelaar geworden.

I; een blindemans-jongen. — Hij is er geheel geschikt voor. Zijne ouders, die 't winterhalfjaar gaan bedelen, hebben hem, zoo ras hij goed loopen kon, in dat leven-opgeleid. — Zijn temend spreken, zijn smeekend oog, — kortom, geheel zijn leven is een bedelaars-schijnleven geworden. — Nu gaat hij, vijf dagen per week, met een blindeman, 's ochtends 5, 6 a 7 ure van huis, komt in den regel nog vóór den middag te huis en heeft dan zijne 15 Cts. verdiend. Men heeft den blindeman, met een lotgenoot, naar Ommerschans gezonden en ons jongetje, — van onder tot boven een type van verwaarloozing, — naar 't Verbeter-huis.

Ik wenschte wel, dat de Alkmaarsche, ruime, maar ledige kazerne een blindemanshuis wierde. Men zoude er eenige honderden kunnen verplegen, — beter dan in Ommer-schans of elders, — en zodoende zoovele blindemans-kinderen minder doen bederven.

J. „de schrik zijner woonplaats.” — Zoo noemde zijn Burge-meester den 10jarigen knaap. — Moeder rust in 't graf. (Voorzienigheid, wat zijn uwe wegen vaak donker!) Zij was zoo'n brave moeder. — Vader is hertrouwd — met eene feeks, — die met vloeken en schelden en mishandeling de kleinste kinderen bij herhaling de deur uitjaagt. — Een er van is in 't gevangenhuis te Hoorn gestorven. — Ons jongetje,

een bedelaar en landlooper, ook al met diefstal begonnen, is in 't Verbeterhuis geplaatst, tot zijn 18de levensjaar.

K en L. Een reusachtig geregtsdienaar komt met twee jongetjes den trap op, naar mijn bureau; 't eene heeft hij aan de hand, het andere draagt hij op den arm; — een aandoenlijk gezigt voorzeker. 't Zijn een paar bedelknaapjes uit 's H. — Men kan 't zien, zij hebben in hoofdzaak een' straatopvoeding genoten. — Wat rollen die kijkers levendig, — wat zijn 't een paar praatvaartjes! — Onge-lukkige kindertjes, — en toch — gelukkig! — Zij hebben niet — dan eene, bij herhaling gevallene moeder. — „Vader onbekend” staat er op het geboorte-extract!

M. Wat rumoer is daar bij dat indrukwekkende stand-beeld? — Een hulpeloos en hulpbehoevend knaapje, met onvolkomen armpjes en handjes, afzigtelijk om aan te zien, — wordt opgepakt. — Hij zat ook wel bedelen bij de meest druk bezochte kerken. — Een' stiefmoeder, berekenend, hoeveel zij van 't armzalig kind dat ieders, behalve haar medelijden opwekt, kan toppen, zal hem mishandelen, wanneer hij niet wekelijks van tien tot veertien gulden huiswaarts brengt. — 't Heidensche Sparta zou hem tot den afgrond gedoemd hebben, — 't Christelijk Nederland wil hem opvoeden in 't Verbeterhuis.

N. De Dommel en Merwe zijn breed en diep, — en haar stroom vaak snel! Ontaarde stiefvader, (de jongen is in on-echt geboren) waarom tot vijfmaal toe uwen pleegzoon in 't water gesmeten? — Waarom hem eindelijk op een zand-plaat afgezet, waar hij, zonder hulp, verhongeren moet? — Ach! hoe kunt gij daar met uwe schuit zoo henenvaren en den knaap laten schreeuwen van angst! — Ja, 't was de dronkenschap, die u zijne moeder met een ijzeren voorwerp twee gaten in de borst deed steken, heur de haren uit het hoofd trekken, en hem mishandelen. — 't Is niet vreemd, dat de knaap een landlooper en dief werd.

O. „Waarom hebt gij ten tweeden male vaders huis in brand gestoken, jongetje?” — „Om lekkere boterhammen

schuwt, weg te jagen, — uwe vrouw te verwonden, — uw jongste kind bij een arm te grijpen en tegen den grond te smakken! — Verschrikkelijke vader! — Maar gij zijt immers ter strafgevangenis opgebracht! — En de zoon? — Hij werd een dief en maakte zich aan vele opligterijën schuldig. — Eene vrouw, als zijne moeder, hoe goed ook, was niet berekend den vluggen, scherpzinnigen maar ondeugenden knaap op te voeden!

W en X. Twee jongetjes van 6 en $7\frac{1}{2}$ jaar. Zij hebben gebedeld, omdat de ouders dood arm zijn; — zij hebben gestolen, omdat moeder het wilde. — Zij heeft hen opmerkzaam gemaakt, dat deze en die niet t'huis zijn. — En de knapen hebben een en andermaal in verschillende woonhuizen een venster en 't kabinet opgebroken, — en geld gestolen en vleesch en brood en boter.

Tot hun 18de jaar zullen de jongens in 't Verbeterhuis, — God geve het! — verbeterd worden.

IJ. De onechte zoon eener doofstomme moeder. — Drie jaren is hij werkzaam in steenkolenmijnen, vaak honderden voeten diep in de aarde; — maar schoon anderhalve franc daags verdienende, — weet N hem nog te verleiden, om met een vreemden sleutel eens anders kist te openen en vijf-francstukken, pruisische daalders en kreutzers te stelen. — Hij draagt de eenvoud, maar ook de sluwheid van zijnen landaard op 't aangezigt. — Hiervan had N. partij getrokken, om achter de centen te komen, — en zelf schotvrij te blijven.

Z. Ik heb nimmer kunnen denken, dat onze laagste volksklasse zóó laag gezonken is. — Een elfjarige knaap met koek en boterhammen en nieuwe kleêrtjes, door een snoodaard van 58 jaren verleid tot — maar mijne pen weigert het te schrijven. De gerechtigheid heeft den onmensc uit de maatschappij verbannen en den ongelukkigen, zenuwachtigen knaap in 't Verbeterhuis plaatst.

XIV. Gedrag en ontwikkeling der jongens in het Gesticht.

Mag de toestand der knapen vóór hunne intrede in 't gesticht, gelijk is aangewezen, hoogst treurig genoemd worden, — het behoeft geen betoog, dat het moeitevolle hunner verbetering hieraan geëvenredigd is. De ruwe, met vele schadelijke bestanddeelen bezwangerden grond wordt niet dan na zorgvuldige bewerking een vruchtbare akker. Nogtans, — 's Hemels zegen is onafscheidelijk verbonden aan verstandigen en volhardenden ijver. — 't Is waar, — nog slechts korten tijd is het Verbeterhuis in werking en 't zou onbillijk zijn, nu reeds rijpe vruchten te eischen of, door te hooge ingenomenheid, als vruchten voor te stellen, wat slechts bloesems zijn. Intusschen vertoonen bloemen toch het ontwikkelend beginsel der vruchtzetting en zijn als zoodanig verblijdende verschijnselen, die te hooger geschat moeten worden, naarmate de grond voorheen min goeds opleverde.

Wij willen, met dankerkentenis, in korte trekken vermelden, wat we goeds mogten ervaren in eene stichting, waaraan zoo veler krachten werkzaam zijn en die, wij hopen het, staag meer dienstbaar zullen worden, om door opwekken en sterken, door leeren en leiden, door waarschuwen en vermanen, door strijden en bidden velen der toevertrouwde panden te vormen tot ware zelfstandigheid des levens.

Met betrekking tot de lichamelijke opvoeding en den gezondheidstoestand der jongens is reeds aangemerkt, dat ze merkbaar frisscher, vlugger en krachtiger werden. Wij koesteren de hoop, dat zulks in 't vervolg nog meer het geval zal zijn, wijl sommige der laatste schikkingen, waartoe ook behoort het 1½ uur vroeger te bed gaan der jongens beneden de 12 jaar, hiertoe weldadig werken.

De verstands-ontwikkeling slaagt, met uitzondering van enkelen stompzinnigen, zeer goed. De school staat, volgens afdoende getuigenissen, met eene goede lagere school

op ééne lijn. 't Spreekt van zelf, dat hier alle overdrijving wordt vermeden en het „weinig en dat goed” hoofdzak is. Indien we veelweterij zonder grondige kennis wilden, — we zouden 't schijnleven, dat groote euvelpunt van onzen tijd en vooral van de gevangenis, dat zooveel veinsaards, leugenaars en dieven vormt, in de hand werken.

De beoefening der ambachten is voldoende.

Treed de timmer- en draaijers-werkplaats binnen en de vrolijke beweging, die er heerscht, zal u toonen, hoe de knechtjes met ambitie werkzaam zijn. Die kleine mannen dáár zijn bezig met het schaven van planken, zesmaal langer dan ze zelf zijn, en als ze er heel wat krullen afhalen, kijken ze u vragend aan — of ze 't niet heel goed maken! — Anderen zijn aan 't zagen van hout voor knooppvormen; die schijfjes hout zoo van gelijke dikte te zagen schijnt hun in 't eerst wel heksenwerk, maar toch, door aantoonen en voordoen van den meester en gedurige oefening, gelukt het aldra. — Ginder worden zand- en vuilnisbakken en soortgelijke voorwerpen vervaardigd. Die knapen werken al aardig naar maat en lijn, — 't is of elk afgewerkt stuk hunne ambitie verhoogt. Ja, — bij goede leiding en geschiktheid zal ons Huis wél goede timmerknechts opleveren. Ziet dit vooral aan de jongens van de hoogste klasse; — die dáár is nog geen derdehalfjaar hier en vervaardigt uitmuntende etendragers voor gevangnissen, terwijl een ander tafels van verschillende constructie en weer een ander kozijnen en deuren maakt. — En wanneer een jongen die buiten in de leer is, zoo flink in verstek werkt, dat hij een vensterraam zeer voldoende afwerkt en een ander van 't ruwe hout propere zonneschermen vervaardigt, — waarlijk, — dan gaat het hart open bij de gedachte, wie die jongens waren en wie ze zijn.

Wij willen nu eens bij de draaibanken rondgaan. Wat is ook hier een aangename bedrijvigheid. A. is nog weinig gevorderd; — zijn draaiguds hakkelt en takkelt gedurig in 't schijnbaar onwillige hout, dat er waarlijk nog

tamelijk splinterig uitziet, maar hij draait het nog maar in 't ruwe af, — nu B het voorwerp onder handen neemt, ziet gij een spinklos of iets van dien aard regt netjes afwerken. — Dáár ziet gij jongens aan 't draaijen en politouren van luciferstonnen, die heinde en verre verspreid worden, en verder vervaardigt men, van onvolwassen kokosnooten, peperbussen, mosterdpotjes enz., zeer doelmatig en schoon bewerkt. En dat de meest gevorderden in het kunstdraaijen zeer gelukkig ontwikkelen zal u op de modelkamer blijken, waar een maskeerbal, een spinnewiel in miniatuur en menig ander voorwerp daarvan duidelijke bewijzen geven.

Nu een kijkje in de kleermakerij. „In orde!” roept de werkbaas, en één, twee, drie ziet gij zijne knechts in regtstandige houding op hunne werktafels, die hunne broeders-timmerlieden, volgens eene afteekening van den heer Inspecteur over de gevangenissen, vervaardigd hebben. — „Aan je werk, jongens!” Daar zitten ze, zoo als alle kleermakers zitten. „Dat is al flink werk van die grootste jongens, — die fijne uniform-jassen voor Bewaarders in verschillende gevangenissen zien er waarlijk goed uit, — dat bieswerk en die knoopsgaten zijn wezenlijk netjes afgewerkt!” Anderen werken met behulp van meergevorderden in pilow en karsaai, van welk laatste ook celkappen gemaakt worden. „Zet zoo'n celkap eens op jongetje! — Och! mogten al de jongens van zulk eene kap bevrijd blijven!” Die kleine mannen confectionneren linnen en katoenen stukken en de minst gevorderden hebben nog maar een lapje, waar op ze 't A. B. C. van 't snijdersvak leeren moeten.

In de schoenmakerij zou men waarlijk aan sommige leerlingen vragen: „schootsvel, waar is man?” — En toch, — ziet hun werk eens, — of dat stik- en spanwerk aan het kapwerk van Bewaarders-schoenen niet regt proper is. — Andere jongens werken al in zoolleer; — 't is of ze 't u met hun krachtigen hamerslag vertellen willen; — ook

hun werk mag gezien worden. En als gij verder het schoei-
sel ziet van de jongens der hoogste klasse, waarvan een
vijftal een paar knappe burgerschoenen, — zonder hulp,
van de meet af kan zamenstellen, — zult gij erkennen
dat het onderwijs ook hier regt doeltreffend is.

Al 't geen we van de verstandsontwikkeling en vorde-
ring in ambachten aanmerkten zou evenwel van geringe
waarde zijn, indien ook niet de zedelijke vorming geluk-
kig slaagde. Ook in dit opzigt kunnen wij op verblijdende
teekenen wijzen. — Wij willen dit doen met mededeeling
van sommige ervaringen.

1. Gehoorzaamheid. 't Is opmerkelijk hoe 't straf-
register, zoodra de jongens zich eenigzins t'huis gevoelen,
eene herhaling van dezelfde fouten aanwijst, die later
van lieverlede zeldzamer worden en bij sommigen geheel
achterwege blijven. Zij worden, zonder strenge onderdruk-
king, door bepaald toezigt en gedurige werkzaamheid ont-
wend aan hunne eigendommelijke gebreken en door de
toepassing der tucht tot zelfbewustzijn gebragt. — Ofschoon
op gemeld strafregister de kleinste onordelijkheden voor-
komen, waarbij de jongens hunne eervolle vermelding ver-
beuren; zoo was er toch menige maand, waarbij meer dan
de helft, somtijds twee derden hunner deze onderscheiding
te beurt viel; — terwijl in het vorige jaar niet minder
dan 74 kleine giften tot de uitgaanskassen van die jongens
konden worden bijgeschreven, welke 3 maanden na elkan-
der niet de minste straf hadden behoeven te ondergaan.

2. Onderlinge liefde. Koud en egoistisch is meestal
het gevangenisleven en 't kamaraadschap, dat daar heerscht,
dikwijls eene vereeniging ten verderve. — Hoewel dit
treurig verschijnsel ook hier niet geheel vreemd is, ont-
siert het ons Huis toch langs hoe minder. Als som-
mige jongens van hunne familie-betrekkingen eenige ver-
snaperingen ontvangen, moeten ook van hunne vrienden
daarvan meê genieten. Dagen kunnen verlopen zonder
eenige twist of tweedragt. En moet er iemand straf ont-

vangen; — 't ontbreekt nimmer aan advocaten, die voor hem pleiten en welgezinden, die van 't hunne zouden willen geven, wanneer hem iets onthouden wordt. — Eens werden de zakken geïnspecteerd, of men ook brood bewaard had; een kwaad, klein op zich zelf, maar dat aanleiding geeft tot zeer nadeelige gevolgen, — inzonderheid tot liefdeloosheid, wijl hierdoor de een voor den ander niets wil verrigten dan voor een „moppie” brood. Een jongen, die veertien maanden eervol vermeld was, wordt schuldig bevonden. — De naast hem zittende opvoeding wil, dat hij het stukje brood hem zal geven, om zoo in zijne plaats strafbaar te zijn, — maar dit wil hij niet. — En toen hij voor de vijftiende maal niet eervol vermeld kon worden, sprak hij tot zijne maatjes: „'t is goed, ik heb het verdiend, — het was ons verboden.”

3. Waarheidszin. Geen wonder, dat het velen knapen aan waarheidsliefde en opregtheid hapert. Sommigen hunner hebben zich aan zoo fijn gesponnen en doortrapte leugens schuldig gemaakt als men op hun' leeftijd nooit verwachten zou. — Er wordt iets vermist en een naauwlettend onderzoek ingesteld. — Na een hoog ernstig ochtendgebed begint een der knapen te schrijven en vraagt mij te spreken. — „Wat hebt gij te zeggen, jongetje?” „Ach mijn heer, ik durf het haast niet zeggen, maar nu kan ik het niet langer zwijgen, — ik heb het weggenomen.” Zijn rouwbetoon was zóó natuurlijk, dat ik aan de waarheid der bekentenis niet twifelen kon. — En toch bleek mij kort daarna, dat zij volslagen logentaal was. Op 't gevaar af van gestrenge straf had de zucht om waarheidlievend en opregt te schijnen tot deze verregaande huichelarij verleid.

De noodleugen is, als overal, in het Huis meer algemeen en ook hier bewijst de ervaring, hoe moeilijk het is den knaap tot dat bewustzijn te brengen, waardoor hij tot schuldbesef en opregte schuldbekentenis gedrongen wordt. 't Behoeft niet gezegd te worden, dat met

groote omzigtigheid en in betrekking tot de geaardheid van den opvoedeling het meest geschikte middel ter zijner verbetering beproefd moet worden. Een treffende ervaring eener welgelukte proeve zij 't mij vergund hiermede te deelen.

Tot tweemaal toe is eene boterham gestolen. Men kan den dader niet ontdekken. Eenige dagen later wordt een klein sleuteltje, uit een' schoolkast, in de eetzaal gevonden; een Bewaarder deelt zulks mede. — G had, na 't ontbijt, de tafels gereinigd. Aan den Bewaarder wordt last gegeven het sleuteltje op dezelfde plaats neer te leggen en dat G., ook 's namiddags, onopgemerkt de eetzaal opruimen moet. Dit geschiedt — en na afloop er van zit het sleuteltje weer in de kast. — 's Avonds zeg ik hem: „Kom G.! haastig het zondagspak aangetrokken, — gij gaat met mij wandelen. — Hij ziet mij verwonderd aan en gehoorzaamt. — Wij gaan zamen naar den Hout. — Hij spreekt meer dan ik. — Bij een kruislaan wijst hij mij op een' hoogen kastanjeboom en geeft zijne verwondering te kennen, hoe zoo'n groote boom uit een kastanje kan voortkomen. — Nu wordt hem onder 't oog gebragt, hoe goed en kwaad ook met een kleintje beginnen en wat daaruit gedijen kan; — hoe ik ontrust ben over zijnen toestand enz. Wij komen op het kerkhof. Daar staan we op een bruggetje, omringd door boomen en onder de twijgen. „G.! hier kan ons niemand zien, — dan God alleen; wat hebt gij gedaan?” — Hij schreit en zegt: „ik heb tweemaal brood gestolen, mijnheer.” — Wij komen bij het graf van een' ontslapen opvoedeling. Hem wordt herinnerd wat hier bij de begrafenis gesproken was. — Ik laat hem het bewuste sleuteltje zien. „G.! wat hebt gij heden ochtend willen doen?” — Op nieuw barst hij uit in tranen, — bekent, dat hij 't weer heeft willen doen, — geeft mij de hand en belooft beterschap.

De jongen is hierdoor wel niet op ééns verbeterd, — maar toch, — hij is sinds merkbaar in opregtheid en waarheidsliefde toegenomen en in de laatste maanden was

zijn gedrag zeer gunstig. Bij zijn ontslag is dezelfde wandeling herhaald en bij den kastanjeboom, het bruggetje en het graf wist hij wel te vertellen wat daar, ruim twee jaar geleden, gesproken was.

4. Diefstal. Blijkens de opgave (bl. 57) hadden zich niet minder dan 40 aan diefstal schuldig gemaakt. Bij sommigen was het gepleegde misdrijf regstreeks aan de ouderen te wijten. Knapen van eenvoudigen zin, beneden achtjarigen ouderdom, die zich aan diefstal, vergezeld van buiten- en binnenbraak schuldig maken, zijn slechts als werktuigen te beschouwen van zeer diepgevallenen. Vele jongens vervielen tot diefstal, — hier, door slofheid der huisgenooten, die geen toezigt hielden over hun geld, — daár, door het laten omzwerven der kinderen zonder toezigt, — ginds door oogluikend toe te laten of opzettelijk last te geven tot ontvreemding, welk een en ander, bij diepe armoede en volslagen gebrek aan school- en godsdienstig onderwijs, te ligter mogelijk wordt en de zucht naar het verbodene, te gemakkelijker tot een volstrekte harts-toegt doet ontaarden. Naardien in 't Verbeterhuis deze struikelblokken niet bestaan en juist tegengestelde krachten worden aangewend, om de opvoeding wel te doen slagen, zoo moet zulks wel gelukkige uitkomsten geven. — Moge bij sommigen de drift tot stelen als een gevestigde demon in de ziel zitten; de getuigenis: „dit geslachte vaart niet uit dan door bidden en vasten,” in den letterlijken zin van 't woord toegepast, blijkt bij hoofdelijke ondervraging en vermaning proefondervindelijk van groote waarde te zijn.

Blijkens het strafregister geven slechts enkelen, die zich vroeger aan diefstal schuldig maakten, rede van bekooming voor de toekomst; bij velen schijnt die overwonnen te worden als bij menigen koortslijder zijne landplaag, die met gedurig ruimere tusschenperken terugkeert en eindelijk geheel achterwege blijft, — terwijl anderen, in 't Verbeterhuis, geen spoor van oneerlijkheid toonden.

Dat er onder de opvoedelingen zijn, die tot verregaande

ruwheid zijn ontaard, is ligt te denken. Een enkel staaltje ten bewijze. Een groote, sterk gespierde jongen meent, niet lang na zijne aankomst, verongelijkt te zijn. Hoewel doorgaande goedhartig, is hij thans geheel in drift ontstoken. Huilend van gramschap wordt hij aan 't bureau gebragt. — „Hoe is 'tjongen, wilt gij niet goed oppassen?” „Neen, ik verd.... het, — en laten ze mij maar in de cel zetten en de kop afslaan, da's goet, dan is toch alles gedaan!”

„Ga daar in den hoek staan, — gij gedraagt u als een kleine jongen; — ik kan zoo niet met u spreken.” Hij gehoorzaamt. Na een half uurtje wordt hem, zoo vaderlijk mogelijk, beduid, hoe beklagenswaardig het leven in de cel, — hoe verschrikkelijk het sterven op een schavot is, — en hoe men, door zijne zondige driften bot te vieren, hiertoe ligt vervallen kan. — Er wordt met hem, op kalmen toon, gesproken van de gevolgen der zonde na den dood en van een hooger en beter leven. — Hiervan heeft hij, — 'tis hem aan te zien, — nog weinig gehoord. — Hij wordt bewogen — en bij herhaling der vraag: „wilt gij niet goed oppassen?” geeft hij, uit eigen beweging, de hand en belooft beterschap, — die hij uitmuntend betoont.

De ruwheid van velen wordt door het gevangenisleven ligt in menig opzicht verergerd. — Blijkens eene lijst van aangeteekende, hoogst liederlijke en zondige woorden, waren vele knapen, in weerwil van de uitnemende zorg van den heer Kommandant der gevangenis te Rotterdam, en het voortreffelijk onderwijs aldaar, met de zoogenaamde gevangenistaal al zeer gemeenzaam. De Huizen van Arrest zijn hiervoor dikwerf de voorloopige leerscholen. Gelukkig hoort men die woorden schier niet meer en getuigt het onderling verkeer van meerdere beschaving. De getuigenissen der Godsdienstleeraars van het Gesticht bevestigen dit. — Een hunner, wiens welwikkend oordeel niet te miskennen valt, vermeldt in een jaar-rapport:

„Er heerscht onder hen een opgeruimde en blijmoedige geest; — zij ontwikkelen over 't geheel gunstig. De toon die onder hen heerscht is beschaafder en zachter geworden en die wrevel en driftigheid, welke zij te voren jegens elkander toonden, merklijk verminderd. Ik kan deze mededeelingen niet eindigen,” dus vervolgt de eerwaarde verslaggever, „zonder mijne overtuiging te hebben uitgesproken, dat de geheele leiding en opvoeding, welke de jongelingen in het Huis genieten, hoogst weldadig op hen werkt, en dat zij, die als verwaarloosde knapen daar binnen traden, dat Huis niet zullen verlaten, dan als jongelingen van wie men goede verwachtingen koesteren mag.”

XV. De ontslagenen.

Na het ontslag der opvoedelingen tracht de Directeur, door correspondentie met hen zelve, of met de H. H. Burgermeesters, Godsdienstleeraars, Onderwijzers of andere belangstellenden in hunne woonplaats, zooveel mogelijk met hen in betrekking te blijven. De ervaring leert hoe nuttig en noodzakelijk dit is. — Is het een hoogst verblijdend teeken des tijds te achten, dat het Nederl. Genootschap: tot zedelijke verbetering van gevangenen, blijkens de verslagen der Algemeene Vergaderingen van 1859 en 1860, zijne liefdezorg vooral tot jeugdige ontslagenen zal bepalen en hierdoor een tijdperk van vernieuwde levenskracht ingaan; de Afd. Alkmaar maakt hiervan bereids een dankbaar gebruik, met regt weldadige vrucht. —

Van de opvoedelingen, die van de sterkte der bevolking zijn afgevoerd, zijn 3 in het Gesticht en 1 na 't ontslag overleden, 3 zijn in militaire dienst, 1 ter koopvaardij, 5 als landbouwer, 4 als timmerman, 1 als gewermaker, 3 als draaijer, 5 als kleermaker, 1 als schoenmaker, 1 als vischkoopersknecht bij zijn vader werkzaam.

De berigten omtrent hen ingewonnen, hetwelk jaarlijks

bepaald geschiedt, zijn over het geheel zeer gunstig. Hunne brieven getuigen gedurig van hunne erkenning voor de zorg aan hen besteed en dikwijls worden vaderlijke raadgeving en hulp gevraagd, waar 't in de onderlijke woning aan goeden wil en vermogen ontbreekt om die te verleenen. — Slechts één jongen die zich gedurende negen maanden in dit Huis zoo voorbeeldig gedroeg, teruggekeerd in zeer verwaarloosde omgeving, — wij schrijven het met innige deernis, — is, door diefstal, tot het gevangenisleven teruggekeerd. — Moge deze teleurstelling, God geve het! — zich niet dikwerf herhalen. — Moge zij allen, die aan dit Huis arbeiden, met dien levensernst bezielen, die het hoogst gewichtig werk, hun toevertrouwd, met onverdroten ijver doet verrigten! De Algoede zegent het werk, Hem ter verheerlijking tot heil der menschheid besteed. — De ervaring sterkt ons reeds in dit vertrouwen, — en mogen de droppelen goede olie in onzuiveren droesem schijnbaar verloren gaan, — alligt drijven ze naar boven, wanneer ook een lichtstraal schijnt in de donkere cel om bij de vaten ten oneere het edele boven het onedele op te wekken.

Opmerkingen en Aanteekeningen.

Een hoog geplaatst ambtenaar bij 't Gevangeniswezen schreef onlangs: „het Verbeterhuis, te Alkmaar, is nog in zijne wording;” — een beroemd deskundige, grijs geworden in de ervaring van gevangeniszaken, oordeelt, met het oog op buitenlandsche Gestichten, „dat het Huis in een betrekkelijk kort tijdsbestek honderd — ja honderden — opvoedelingen bevatten zal.” Wanneer men nagaat, hoe vele verontzadelijkte huisgezinnen onder de talrijke armenklasse gevonden worden en hoe een ligt vergrijp der kinderen aanleiding kan geven tot hunne inhechteniseming en verpleging in het Verbeterhuis, twijfelt men niet

aan de mogelijkheid van zoodanige uitbreiding. — En verre van de gedachte, dat zoodanige vermeerdering van opvoedelingen, uit een finantiëel oogpunt, een last voor den Staat zou worden, zijn wij de meening toegedaan, dat het oud-Hollandsche spreekwoord: de kost komt voor de baat, hier ten volle waar is. Waar de Staat, zijner roeping bewust, met liefderijke tucht tuschen beide treedt en den knaap ontruikt aan eene verleidelijke omgeving, die hem, zoo niet tot een langdurig en kostbaar gevangenisleven, vrij zeker tot een armlastigen burger doet opgroeijen, — om hem tot een nuttig en welgezind lid der maatschappij te doen opvoeden, daar moeten stofelijke en onstoffelijke voordeelen volgen, die zelfs niet bij benadering te berekenen zijn. Politie en Justitie beide kunnen, bij 't besef der vaderlijke magt, voor zoovele ongelukkige kinderen in hare hand gesteld, hier krachtig medewerken tot heil van den Staat. — Niemand zal het tegenspreken, dat het veld hier wit is, om te oogsten. Maar zal het verblijf der jongens in het gesticht doeltreffend kunnen zijn, dan dient het, gelijk vele Regtbanken in het oog houden, van langen duur te zijn. Intusschen blijkt het uit staat D (pag. 57), dat de opvoedingstijd van sommige jongens te kort, ja, van enkelen slechts één jaar is. — Wij behoeven niet te zeggen, dat tot eene voldoende opleiding in school en ambacht en tot bestendiging van goede indrukken een langer verblijf noodig is; waarom wij met bescheidenheid aandrigen op eene ruime toepassing van Art. 66 van het Wetboek van Strafrecht volgens hetwelk de jongens hier tot voleinding van hun 20ste levensjaar kunnen worden opgevoed. Verder zij het ons veroorloofd op te merken, hoe het langdurig ophouden der jongens in de huizen van Arrest (sommigen vertoefden er meer dan vier weken) en hun vervoer in gezelschap van gevangenen zeer schadelijk is. — Het zou hierom, en in menig ander opzigt, belangrijk zijn, dat de gewoonte van sommige Heeren Officieren van Justitie ge-

volgd wierde, om de jongens met eenigen spoed en bij afzonderlijk transport op te zenden.

Het ontslag der jongelingen wordt, volgens de Extract-Vonnissen, meestal vastgesteld plaats te moeten hebben, na een rond getal jaren, volgende op de uitspraak des Regters, of ook menigwerf op de voleindiging van het achttiende levensjaar. Daar nu deze datums van expiratie dikwerf in den herfst of winter vallen, komt de ontslagene dan meestal terug in eene omgeving van diepe armoede, waardoor alligt zijne uitgaanskas verkeerd besteed wordt, en de gelegenheid hem ontbreekt, om direct werk te erlangen. Het behoeft niet gezegd te worden, dat zoodanige toestand ligt tot herhaling van misdaad kan aanleiding geven. Wij vragen daarom den Regter, die dit geschriftje lezen mogt: leid onze jongens na hun ontslag niet in die verzoeking en doe hen in de vrije maatschappij wederkeeren, als deze behoefte heeft aan werkzame handen.

Nu en dan worden knapen herwaarts aangevoerd, die aan stompzinnigheid lijden; twee hunner zelfs in erge mate. Hoewel ook hunne opvoeding met zorg wordt behartigd, zoo geven wij evenwel in bedenking, of zoodanige jongens niet beter geplaatst zouden zijn in eene kolonie, waar ze met landbouwwerk kunnen bezig gehouden worden. Tot het leeren van een ambacht zijn ze toch ten eenenmale onbekwaam en de vrije buitenlucht past hun beter dan de werkzaal. — Een ruim negentienjarige idiooth kon, na een vijfjarig verblijf en onderwijs op de kleêrmakerij, in de gevangenis te Rotterdam en in dit Gesticht, bij zijn ontslag slechts een zoompje maken, weinig of niets lezen en pas zijn naam zetten. — Bij veldarbeid zou hij in dien tijd voor de maatschappij meer bruikbaar geworden zijn.

Een woord van opwekking ten slotte. — De heer W. H. SURINGAR, medestichter van het Genootschap: tot zedelijke verbetering van gevangenen, hetwelk, ook door zijnen invloed, zooveel heeft bijgedragen tot stichting van dit Huis, bezit stamlijsten van meer dan 100, ja 200

buitenlandsche misdadigers, die allen, van ouders op kinderen, in handen der Justitie vervielen. Die kracht der zonde en ellende, ook in ons vaderland niet vreemd, moet, ook door de Verbeterhuizen te Alkmaar en Montfoort, zooveel mogelijk, worden gefnuikt.

Waarde lezer! als ik denk aan het hoogst moeilijke van dit werk, en aan het toekomstig lot der jongens van dit Huis, dan ben ik wel bezorgd en beangst. Sommigen hunner verblijven hier zóó kort, anderen lijden aan bekrompen geestvermogens, bij de meesten zit het gift der zonde zóó diep, en als ze terugkeeren tot de voormalige omgeving, gij kent die, hoe zwaar moet het dan den jongeling vallen zijn pad zuiver te houden!

Het Rijk geeft vele duizenden ten beste voor hunne opvoeding en toch — al die duizenden zijn nog niet genoeg. Het schip van stapel geloopt, dient opgetuigd te worden, en soms spoedig gekalefaterd, en de met zorg gekweekte plant, wie plaatst haar in den funzigen kelder?

Waarde lezer! gij geeft veel voor stad en land, maar als gij medewerkt, om onze jongens voor het gevangenisleven te beveiligen, zult gij stad en land van veel last en leed ontheffen! Gij geeft veel aan de armen, nogtans breidt zich het pauperisme onrustbarend uit. Indien het waar is, dat het basiliskus in den dop dient gedood, eer het door de schale bijt, laat onze jongens dan geene stamvaders worden van nieuwe verbasterde geslachten! — Gij geeft veel voor de uitwendige zending, en wij wenschen van al die duizenden geen penning terug; — maar ook om ons heen geldt het: Wachter! wat is er van den nacht? En indien eens eerst het vaderland ware, wat het worden moet; — de bron voor 't Heidendom zou nog milder vloeijen en het: „Uw Koninkrijk kome,” met meerdere algemeenheid en grootere kracht opklommen tot den troon des Almagtigen! — Laat u dus aan de ontslagene opvoedelingen niet onbetuigd! — Wilt gij aan hun geluk mede-

werken? Wij schamen ons niet u te bedelen, voor zoovele voormalige bedelaars, die, ook door uwe zorg, niet weer om „een centje” zullen vragen — en stelen — en brandstichten en wat al meer!

Verbindt u dus tot het lidmaatschap van het Genootschap: tot zedelijke verbetering van gevangenen. Het is dit Genootschap, dat zijne zorg inzonderheid bepaalt tot jeugdige ontslagenen. Op de meeste arrondissements-hoofdplaatsen zijn afdeelingen van hetzelfde gevestigd. Sluit u hierbij aan of sticht nieuwe departementen. Het offer, dat wij van u vragen, is zeer gering, — 't is maar één stuiver in de week. 't Genootschap verzamelt uwe stuivers tot guldens, en als het met verstandige liefde die aanwendt, om den jeugdigen mensch voor diepen val te behoeden, dan wordt de bede, die het randschrift van dit muntstuk bevat, langs zoo meer eene gevestigde overtuiging voor den menschevriend: „dat God met ons is!”

AANTEKENING I. „Zeker geeft het voortreffelijke schoolonderwijs, hetwelk in de gevangenis voor jeugdige veroordeelden te Rotterdam wordt gegeven, alle reden tot dankbare tevredenheid; maar het goede, hetwelk hierdoor gesticht wordt, gaat door het onderling verkeer der gevangenen, buiten den schooltijd weder verloren door ondeugende gesprekken en gedragingen, en er is van de wezenlijke verbetering dezer ongelukkigen op zedelijken grond niet veel goeds te hopen. Verberge men de waarheid niet! De aanzienlijke geldelijke opofferingen, door het Genootschap aan het onderwijs te Rotterdam te koste gelegd, hebben, wat het intellectueele betreft, voordeelige resultaten opgeleverd; maar de weldadige vrucht der zedelijk godsdienstige opleiding wordt niet zelden verstikt door het verderfelijk verkeer der jeugdige veroordeelden onderling; getuigen de herhalingen van allerlei wanbedrijf, waarvan velen der ontslagene jeugdige veroordeel-

den zich voortdurend blijven schuldig maken, en de correctioneele of crimineele straffen, welke aanhoudend over deze voormalige Rotterdamsche ontslagenen door de Regtbanken en Hoven worden uitgesproken."

Verslag van de Alg. Verg. des Genootschaps van 9 Mei 1844.

AANTEEKENING II. Het tegenwoordige Huis van Arrest en het Jongensgesticht was eertijds het St. Catharina-Convent of oude Bagijnenhof, belend aan de Bagijnenstraat en Groote Kerk ten oosten, de Gasthuisstraat ten noorden, de Stadsgracht ten westen, de Heul ten zuiden; het thans beplante plein, „het Klooster," was ten deele bebouwd, de put aldaar is nog een overblijfsel. De tijd van stichting, op een stuk lands, genaamd de „De Kroft," is niet bekend. In 1430 kregen de nonnen reeds vrijdom van stedelijke accijnsen, en ter uitoefening van velerlei neringen, hetgeen 100 jaren later weder werd ingetrokken, wjl zij, tot schade der ingezetenen, brouwkuipen en weefgetouwen nahielden. De laatsten stonden in zóó goeden naam, dat de Engelsche Koningin Elisabeth het daar geweven Vlaamsch linnen op prijs stelde. De zusters waren regularissen der Orde van St. Augustinus en onderhielden den regel wel; gewoonlijk werden zij Jacobienen genoemd. Het klooster behoorde tot het Utrechtsche Kapittel en was welgesteld; in 1543 en 1544 betaalde het den tienden penning van 35 perceelen lands, 26 los- en 9 lijffrentebrieven en bragt aan den Koning ter lands-verdediging 100 ponden van 40 grooten op. In 1537 bedong het, bij de versterking der stad, een steenen muur met eene waterpoort, in plaats van een aarden wal, tegen eene opoffering van f 275, behalve den maandelijkschen omslag tot dat doel. De instelling is waarschijnlijk tijdens de opkomst der republiek te niet gegaan; reeds in 1556, toen zij nog bestond, is een deel van het gebouw tot een

Wees- en Huis-armenhuis bestemd; maar zijn de kinderen er niet lang in gebleven. In 1611 werd het grootendeels weder tot Huis-armenhuis ingerigt en in 1614 het tuchthuis daarmede vereenigd. In 1663 werd het Huis-armenhuis met het Burgerweeshuis vereenigd en in 1684 het tuchthuis vernietigd, de cipier ontslagen, de tuchtelingen geslaakt en de arme (verlaten en onechte) kinderen werden naar het Weeshuis overgebracht. Later werd het echter op nieuw eene bewaarplaats voor boosdoeners en wel van het gansche Noorder-kwartier, en bleef het de vergaderplaats van regenten van het Aalmoeseniershuis, zoolang die met het beheer van het tuchthuis belast waren.

Het brouwhuis werd in 1727 tot eene concertzaal ingerigt (van stads wege), en in 1826 de genees-, heel- en verloskundige-school geopend in het voormalige Collegium medicum. In 1796 werd een deel van het gebouw, voornamelijk het afgebrokene, door de stad genaast, om te dienen tot Kazerne, tot welk einde het gedurende de Fransche overheersching gebezigd en in 1816 voor afbraak verkocht werd. Daartoe behoorde ook het zoogenoemde „Zangcollegie”; een vleugel sinds jaren aan zanggenootschappen in gebruik gegeven, op voorwaarde van het vervullen van het voorzangerspostje in het tuchthuis. Gedurende het verblijf van het depôt van het 2de reg. inf. strekte de vroegere vrouwen-afdeeling van het Huis van Arrest tot wapenmagazijn.

*Medegedeeld door den heer C. W.
BRUINVIS.*

~~4.31333~~

~~4.3137~~

